

KEVAD
2018

Ajakiri
elust
Eestis

Mahepulga-
kommid
Tõstamaalt

Kevadised
vitamiini-
pommid

www.aleht.ee

ISSN 2346-559X

Hind 3.50

ROHKESTI KASULIKKE NÕUANDEID!

Maale!

Tegus Tänava talu

Armastus esimesest pillist

Hobist võib saada pensionisammas

Duširuum palkseintega sahvrisse

MUUDAME KATUSED TURVALISEKS TERVIKUKS!

Toodame, müüme ja paigaldame metallkatuste turvatarvikuid: redeleid, lumetõkkeid ja -aedu, käiguteid

AS TOODE KATUSEABI:

Tasuta infotelefon üle Eesti 800 7000

www.toode.ee
e-kiri: toode@toode.ee

AS Toode soovitab katuste turvatooteid paigaldama vaid kogemustega meistreid, sest lahenduste läbimõeldus ja korrektne paigaldus võib päästa elusid.

SISUKORD

MAALE

Tegus Tänava talu 8

ETTEVÕTLIK

Esimene oma pill töö armastuse 20

Lusikapoisi mahedad maitset 26

MAAILMA KÜLA

Kuuba vabariik 30

Mitme näoga Kuuba 32

ÜKS PAIK

Jalgsema karstijärv 40

LEIUTAJA

Lotte garaažist tuleb põkasid igaks otstarbeks 42

RAHVAMAJA

Rakke rikkus on kultuurikihis 48

HOBİ

Hobist võib saada pensionisammas 56

HÜVA NÕU

Seemned osta poest! 60

KINNISVARAKOOL

Duširuum palkseintega sahvrisse 64

Niiske ruum peab olema vee- ja aurutihe 66

HÜVA NÕU

Vanavanemate tarkusi 70

KÄSITÖÖKOOL

Uduloor 72

KOKAKOOL

Kevadrohelistel vitamiinipommid 76

RISTSÕNA

80

LASTELE

81

LÕPULUGU

Millest alustada korteriühistu moodustamist? 82

Sünged valikud

Mis seal salata – Eestimaa külad on täis korrusmaju, mida elule aidata on juba lootusetult hilja. Kõik, mis neist võtta andis, on juba võetud. Omanikud peavad majade aknad-uksekseid hoidma suletult, nii et poisikesed sinna kolama ei pääseks. Vahel juhtub, et mõni maja lammutatakse. Näiteks Järva vallas Peetri alevikus just nii läks: aastaid tühjana seisnud 12 korteriga elumaja lammutati KredExi toel ja selleks kulus 16 000 eurot. Pisku, võrreldes sellega, mis võiks maksta uue korrusmaja ehitus.

Vahel võivad sääraseid majad ka kasu tuua. Naaber-külas Vaol on selliseid maju rohkem kui üks, veebruaris võtsid neist neli linnalahingus ära 1. jalaväebrigadi tagalapataljoni noorsõdurid. Linnalahing on oma mitmetasandilisuse poolest üks keerulisemaid. Vao majad oli hea harjutuskohd, keskkond tekitab teise tunde. On suur vahe harjutada sõjaväe kinnisel territooriumil, kus ainsateks liikujateks on sõdurid, või korrusmajade vahel, kus on ka elanikke, arvasid mundrikandjad ise. Märtsis võõrustab noorsõdureid naabruses asuv Ervita küla.

Et miks ma linnalahingutest kirjutan? Sest veebruaris, Eesti vabariigi 100. sünnipäeva kuul räägiti riigitelevisioonis taas vajadusest hakata linnadesse ehitama varjendeid ja võimalustest, kuidas elanikke ohu korral teavitada – kas peaks undama panema tööstusettevõtetes asuvad häiresignaale või on siiski tõhusam saada SMS. Samuti soovitati koju varuda kaua säilivaid kuivaineid. Näiteks makarone.

Mõtlesin end selle soovitusel järel korra sõjaolukorda, nagu mina seda ette kujutan. Strateegiliselt oleks ründajal kõige targem viia esmalt rivist välja elektrivarustus. Mõelge nüüd oma kodudele – mida paganat teha nende makaronidega, kui puudub elekter? Ühisveevärgist ei tule tilkagi vett, elektripliit ja -ahi ei tööta, tuba muutub järjest jahedamaks ja mobiiliaku tühjeneb. Ainus võimalus on sõita maale, makaronikott seljas, ja otsida üles mõni armas sugulane, kel on pumbaga kaev või talu juures väike päikesepark ja köögis puupliit, suurest reheahjust rääkimata. Et siis maale? Sest juhul, kui teie linnakodus ongi kamin, isegi puupliit või ahi, kaevu pole õues ikkagi.

Ainus häda on, et samal kuul ilmus lugejateni ka Hispaania Leoni ülikooli teadlaste uuringu tulemus, et ahju tule tegemine ja kamina ääres istumine on eralduva suitsu, tossu ja vingu tõttu tervisele sama kahjulik, kui näiteks tolmusel ehitusplatsil viibimine.

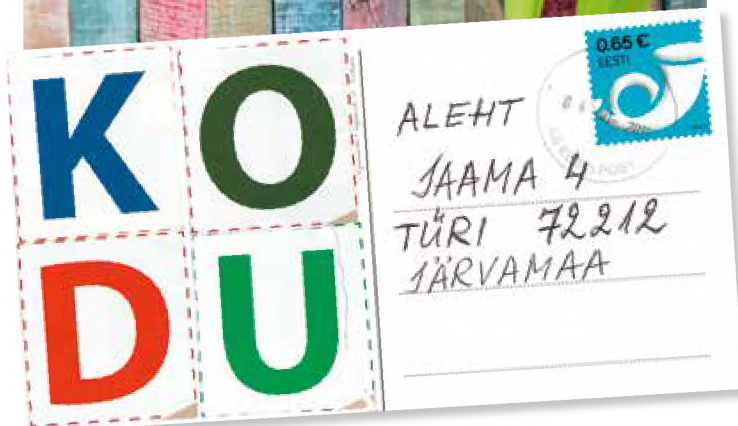
Kas jääda linnas külma ja nälga, kuulid ümberringi vihisemas, või minna siiski maale ahjusse ette sooja ja aeglaselt hääbuda – valik on teie!

Õnneks tuleb kohe kevad – kindel see. Ja sõda jääbki juttudesse. Maale minge igatahes!

Head lugemist!
Arnika Tegelman

2017. aasta
lugejamänguga
võitis 400 eurot
puhtalt kätte
Merli Jürisoo
Hiiumaalt Allika külast.
Palju õnne!

Maale!

on kogu perele mõeldud kvartaliajakiri ehedast elust Eestimaal, pikitud nippide, nõuannete, retseptide ja uute ideedega, mida igapäevaelus saavad kasutada kõik.
Maal on mõnusad mõtted!

Aastas ilmub neli numbrit:

KEVAD (märtsis),

SUVI (juunis),

SÜGIS (septembris)

JA TALV (detsembris).

**Aastatellimus
ainult 10 eurot!**

Jätkub ka meie lugejamäng.

Igas ajakirjas avaldame ühe tähe: kui kogud kokku kõik neli tähte ja saadad saadud sõna postkaardil meile 2019. aasta 15. jaanuariks,

osaled 400 euro loosimises!

www.aleht.ee

Kuidas ajakirja tellida?

Võimalusi on mitu:

- Telli ajakiri meie kodulehelt www.aleht.ee
- Kanna 10 eurot OÜ Aleht kontole EE652200221058567578 Swedbankis. Selgitusse kirjuta kindlasti oma nimi ja kodune aadress!
- Ajakirja Maale! saad tellida ka kõigist postkontoritest.

SUVENUMBER JUBA JUUNIS!

TAMREX

Imeline haare ja taevalik mugavus!

Tule proovi WonderGrip töökindaid.
Oleme täiesti kindlad, et soovidki need kätte jätta.

TAMREX
Wonder Grip®

Air
nitrilvahust
kattega
kindad

Karestatud
hingav ühekihiline
nitrilvahtkate
tagab väga hea
haarduvuse ka
mürgades ja õlistes
tingimustes.

15G nailon+Spandex
voodriosa tagab
parima elastsuse
ja hingavuse ning
on ideaalne kinnas
soojades oludes.

4.80 €

CE EN388 (4.1.2.1); Kat 2.

**WONDER
GRIP®**

TAMREX
Wonder Grip®

Comfort Plus
latekskattega
kindad

Kaetud kahekihilise
latekskattega, mille
karestatud pealmine
kiht tagab ülimalt
hea haarduvuse ka
mürgades ja õlistes
tingimustes.

Harjatud
puuvill+Spandex
voodriosa tagab
ülimalt mugavuse nii
suvistes oludes kui ka
hea soojapidamise
külmemates oludes.
Ideaalne iga-aastaaja
kinnas.

5.70 €

CE EN388 (2.1.2.1); Kat 2.

4.70

4.90

5.90

7.90

Hinnad sisaldavad
kõibemaksu 20%
ja kehtivad kuni
kaupa jätkub!

TAMREX OHUTUSE OÜ

Tel 654 9900 Faks 654 9901 e-post: tamrex@tamrex.ee www.tamrex.ee

TALLINN Laki 5, Pärnu mnt 130, Katusepapi 35 • TARTU Aardla 114, Ringtee 37a • PÄRNU Riia mnt 169a, Savi 3 • RAKVERE Pikk 2 • JÕHVI Tartu mnt 30 • VÕRU Piiri 2 • VIILANDI Tallinna 86
VALGA Vabaduse 39 • NARVA Maslovi 1 • HAAPSALU Ehitajate tee 2a • PAIDE Pikk 2 • JÕGEVA Tallinna mnt 7 • TÜRI Türi-Alliku • RAPLA Tallinna mnt 2a • KEILA Keki tee 1 • KURESSAARE Tallinna 80a

Tegus Tänava talu

Kaua omanikuta olnud talu taastamine nõuab palju, ent avab samas uusi võimalusi. Haeska küla Tänava talu pererahvas tahaks neid kõiki ka ära kasutada. Samm sammu haaval täidavad nad enda unistust ja kinnitavad oma eluga rahvatarkust „kes palju teeb, see palju jõuab“.

Tekst Anu Bollverk, fotod Andrus Eesmaa, Valeri Larionov ja erakogu

Jooksutossud jalas, silkab Kadrioru pargis kergel sammul noor blond mees, rahulolev pillk silmis. Äsja õnnestus tal oksjonilt väga hea hinnaga osta ühe oma lemmikkunstniku töö ja see siinsamas kunstimuseumis taas-tada lasta. Muuseumist mööda lipates kogeb ta lausa eufoorilist õnnetunnet. „Tegelikult on ikka mõnus linnas elada,“ mõtleb ta. „Tahad, tuled parki jooksma, tahad, lähed muuseumi, tahad, lähed kinno – no ei ole halb!“

See aastatetagune emotsioon on Margus Maripuul veel hästi meeles. Nüüd nendib ta, et aja jooksul hakkasid linnaelu puudused siiski plusse üles kaaluma. Marguse ja Helina ning nende laste Helin-Mari, Anni-Mari ja Margus Hendriku *alias* Väikevenna kodu oli küll Kadrioru hubases ahjuküttega puumajas, aga lapsed hoovis mängida ei saanud, sest seal hoiti autosid. Omapead neid parki ka ju ei saada! Teiseks tüütas pidev liiklusrüü. Lõpuks ka see, et toidupoe ja kodu vahel nägi õhtuti alatasa kedagi kuskil põõsa all magamas. Et Margus ja Helina on mõlemad maal üles kasvanud ja linna kolinud alles värskete tudengitena, polnud otsus tagasi juurte juurde pöörduda uisapäisa tehtud.

Märtsis viis aastat tagasi sattusid nad uue kodu otsingutel Matsalu lahe põhjakaldale

Haeska külla, aastaid tühjana seisnud Tänava tallu. Kõigist neljast küljest hoonetega piiratud siseõu mõjus kohe turvalise, hubase ja kodu-sena. „Siia sisehoovi jõudes tekkis mul mingi arhailine rõõm,“ sõnab Margus. „Võsa ja nõge-seid me ei pannud tähelegi. Asukoht meeldis, need maakivist hooned ... Minu lapsepõlveko-dus ei olnud eriti põlispuid ega uhkeid kõrval-hooneid, olin neist alati puudust tundnud. Siin oli kõik olemas!“

Äratundmine tabas hetkega ka Helinat. „Tunne, et see on see koht, oli nii tugev, et ütlesin kohe: „Selle me võtame!““

Vana rehemaja, mis oli aegade jooksul saanud silikaatvoodri ja kollaseks värvitud laudise, oli pikalt kasutatud vaid suvekoduna. Kaks kambrit välja ehitatud ja vannitoaks plaanitud ruumis põrand valatud. Rehetoas oli hoitud kõikvõimalikku kola, rehealusel küttepuid ladus-tatud ja loomi peetud, sõnnikukiht veel seinal.

Algul tundus, et ainult vannituba vaja lõpuni valmis teha ja saab sisse kolida. Maikuus läkski töö suure hooga lahti. Tagantjärele tun-nistab Margus, et plaan sügiseks sisse saada oli muidugi täiesti naiivne – nii saigi arvata vaid inimene, kelle ainus kokkupuude ehitusega on olnud vähesed maalritööd.

Tänava talu elumaja nüüd ...

... ja viis aastat tagasi.

Esimesena kiskusid nad maha eterniitkatuse ja selle all olnud vana rookatuse ning hakkasid lugematute viimistluskihtide alt palkseinu välja koorima. Ühe vaheseina alt avastasid nad nörri-tava üllatuse. „Seal lõhnas midagi üsna halvaendeliselt, justkui sügisene seenemets. Tuttav mükoloogi tegi analüüsid ja ütles, et nüüd on kiire. Vamm on ju kurjam – kui midagi ette ei võta, siis sööb mõne aastaga maja ära,“ räägib Helina. „Hirmu meil polnud, oleme mõlemad õppinud keemikud. Segasime booraksit ja boorhapet kokku ja läks lahti! Betoonpõrand tuli muidugi välja lõhkuda, pinnas poole meetri sügavuselt ära vedada ja alumised palgid välja vahetada.“

Esimene kuu kuluski lõhkumisele ja prahi põletamisele. „Mil-lalgi augustis oli selge, et me ei jõua,“ meenutab Margus. „Sel hetkel olin peaaegu murdumas. Et majast polegi enam midagi järel, ainult mõned seinad – mis me nüüd teeme?“

Enne talve sai uus rookatus peale, põrandad alla ja maja väljast soojustatud. 2014. aasta mais läks töö uue hooga lahti ja siis oli juba tuli takus, sest Helin-Mari pidi sügisel kooliteed alustama. „Suvel elasime aidas, tõime voodid sisse ja tegime väikese ajutise kööginurga, vett tõime ämbriga kae-vust. Õnneks oli soe suvi ja tavatult vähe sääski,“ meenutab Helina. 1. septembril astus Helin-Mari Ridala põhikooli esimesse klassi ja kolis tädi juurde, kes elas peaaegu kooli kõrval. Ülejäänud pere elas pead-jalad koos naaberkülas Marguse ema juures. Jõuluõhtul said Maripuud peolauda istuda juba oma uues kodus.

Kevad Tänaval.

Töökohad jäid nüüd pisut üle saja kilomeetri kaugusele.

Margus on Tallinna Vees veepuhastusjaama protsessijuht ja Helina juhib aktsiaseltsi K. A. Rasmussen tööd, müüb juveliridele väärismetalle, hambatehnikutele ja ortodontidele vajalikke materjale ja seadmeid ning korraldab koolitusi.

Korra käis Helinal peast läbi mõte, et võibolla tuleks Tallinna vahet sõitmisest loobuda. „Kolisime Kadriorust siia, mu auto oli mööblit täis, esiistmel kast Helina Tilga nõudega. Kohe Laagrist välja sõites sattusin ahelavariisse, kuus autot oli üksteise otsas. Pauk oli nii kõva, et kast lendas kolaki vastu esiklaasi ja tagasi, ainult üks asi jäi terveks – piimakann. Kõik muu oli killupuru,“ jutustab ta. „Kui auto remondist kätte sain, hakkasin ühel hommikul tööle sõitma ja kits hüppas ette, nii et autol oli üks külg jälle sees. Siis mõtlesin, et äkki ma ei peaks ikka Tallinnasse käima.“

Aga see mõte pole kordagi enam tagasi tulnud. „Mulle meeldib mu töö! Ma saan nii paljude inimestega suhelda, nii palju reisida. Ja mulle meeldib sõita, tõesti meeldib!“ kinnitab Helina elavalt. „Olen mõelnud, et võiksin vabalt taksojuhina töötada!“

Peaaegu poolteist tundi maanteel on Helina sõnul aeg iseenda jaoks. „Ma saan asjad läbi mõelda, pinged maha laadida, ennast ümber häälestada – puhas meditatsioon!“ ütleb ta naerdes.

Püsimatu loomuga Margus käib ennast laadimas metsas: looduses liikumine on tema meditatsioon. Kui lapsena hulkus ta ringi, binokkel kaelas, ja hiljem fotoaparaadiga, siis nüüd võtab ta mõnikord kaasa ka jahipüssi. Kirglik jahimees ta pole, kuid metsloomalihal on Maripuude menüüs kindel koht. Ulukiliha on Marguse sõnul energeetiliselt eriti väärtuslik, sest loom on kasvanud vabalt, stressi kogemata, pealegi pole karta, et metsloomaliha sisaldaks näiteks antibiootikumijääke.

„Mets on mulle väga oluline ja oma, justkui osa geneetilisest koodist,“ tõdeb Margus. „Minu kohta käivad suurepäraselt Jaan Kaplinski sõnad, et eestlasele on mets midagi samasugust nagu hiinlasele mäed, araablasele kõrb, põhjarahvale tundra ja saarerahvale meri.“

Perenaise küpsetatud leib.

Kunagisest rehetoast sai avar köök-söögituba. Maja renoveerides püüdsid Maripuud säilitada võimalikult palju vana ja ehedat. Kõik kirjud kaltsuvaibad kodus Helina ema.

Et Margusel on pärast 24 tunni pikkust vahetust kolm vaba päeva, siis on just tema see, kes köögis toimetab. Ja teeb seda rõõmuga. Igal õhtul kell seitse istub pere koos laua äärde. „Söök on valmis, kõik ootavad, millal emme laekub. See on ühine aeg, kui kõik jutud saavad räägitud,“ ütleb Helina.

Toiduga seotud traditsioone on Maripuude kodus veelgi. Igal esmaspäevahommikul on laual mannapuder, teisipäeval tatrahelbe-, kolmapäeval kaerahelbe-, neljapäeval neljavilja- ja reedel riisihelbepuder. Margus selgitab muigega, et see on paika pandud aja kokkuhoiu mõttes. Muidu kippus otsustamine pikale venima, sest igapäev on oma lemmik. Laupäevahommikul on alati omlett ja pühapäeval pannkoogid.

Pühapäevane lõunasöök süüakse tihti hoopis metsas. „Võtame ette paraja tiiru, teeme lõket, küpsutame kala või keedame suppi, joome teed,“ kirjeldab Helina. Margus märgib, et metsamatkade peamine eesmärk on lapsi oma kodumetsaga harjutada. Et nad tunneksid seda läbi ja lõhki ega pelgaks seal liikuda.

Kolm korda on Haeska küla korraldanud suve teises pooles kohvikute päeva, ka Maripuud on oma kodu huvilistele avanud. Enamik hõrgutistest on

KÄSITÖÖNA VALMISTATUD

PALKHOONED

LASTE MÄNGUMAJAD

VANADE PALKHOONETE RENOVEERIMINE

KÜLAKIIGED

KAEVUMAJAKESED

PALGIST AIAMOOBEL.

PUPSI AZ OÜ

tel: 51 67 406

e-mail: pupsiaz@hotmail.ee

www.hot.ee/pupsiaz/

ka siis Marguse tehtud. Helina meenutab naerdes, et esimeste beseerullidega sai peale laste maiustada ka Lasse, nende Kesk-Aasia lambakoer. „Jah, nii jonnakas olen ma küll, et kui ei tule hästi välja, siis teen uuesti,“ tunnustab Margus. Alles viiendal korral jäi ta tulemusega rahule. Lisaks ohtratele beseerullidele on kohvikukülastajatele valminud ka toorjuustukoogid, šokolaadi-datlikoogid, rabarberi-pisarakoogid, pavlovad ...

„Esimesel aastal käis meil umbes 150, teisel 300 ja eelmisel suvel 500 inimest, see oli vägev!“ ütleb Helina. „Vastukaja on ka hästi tore olnud. Naaberküllast sõbranna rääkis, et oli Haapsalu kaubamajas ja kuulis juhuslikult pealt, kuidas keegi oli käinud kohvikute päeval ja kiitis, et küll see Tánava talu oli hullu vaeva näinud ja et seal on nii ilus! Nii tore kuulda, kui võõrad inimesed niimoodi räägivad!“

Kohvikulistele on Tánava talu pakunud ka lambalihaga külasuppi ja põdraliha-suvi-kõrvitsakotlette. Magustoitudest aga näiteks sireli-brüleekreemi!

Sirelisiirupi, nagu ka leedri- ja angervaksa-siirupini, sireliveini, aroonia- ja astelpajusinepi, mis kõik kannavad nüüd Marjatori silti, jõudsid Maripuud tänu moosikeetmisele. „Ma ise süön palju magusat ja kui lapsed sündisid, hakkasin marmelaade tegema,“ ütleb Margus. „Algul pakkusid põnevust tavalised marjad, näiteks arooniad – vanem põlvkond ütleb, et ega sest arooniast midagi head saa. Mõtlesin, et prooviks – äkki ikka saab?“ Ta keetis arooniaid koos pektiinirikaste antoonovkatega ja tulemus saigi väga hea. Samamoodi valmis hõrk pihlakamarmelaad.

Oma pere ei jõudnud kõiki moose ära süüa ja Maripuud viisid mõne purgi alati külla minnes kostiks kaasa. Kõik kiitsid. See andis Margusele indu edasi katsetada. Ka soolaseid hoidiseid, peamiselt tsatnisid ja sinepit. Aroonia-, astelpajusinep ja kõrvitsameesinep said kiiresti tutvusringkonnas hittideks. „Siis mõtlesime, et lahe oleks ka sildike peale panna. Nii see asi kasvas aina uhkemaks ja rohkemaks,“ jutustab Helina.

*Keemikud on
katsetamine ju veres!*

Kunagisest rehealusest, kus hoiti loomi, on saanud mõnus puhketuba.

Mullu veebruaris asutasid nad osaühingu Marjatar.

Marguse sõnul on ettevõtmine praegu eksperimenteerimisfaasis: on vaja leida kindlad oma maitsed ja nendele rõhuda. „Keemikul on katsetamine ju veres!“ märgib Helina naerdes kõrvalt. Näiteks püüavad nad ära kasutada Lääne-Eestile omaseid marju, nagu leedri-, viirpuu- ja lodjapuumarju. Enamik toorainest tuleb siiski oma aiast. Vanu õunapuid vahetavad Maripuud vähehaaval välja, noor ploomiistandus ja aida taha istutatud rida kirsse annavad ka juba väikest saaki. Ja arooniapõõsaid on isegi pärast harvendamist rohkem, kui vaja oleks!

Maja renoveerides on Tänava talu pererahvas kõiksugu vana materjali nutikalt ära kasutanud,

isegi ühe maha saetud õunapuu oksad läksid asja ette: neist sai kööginõõblile nupud. Mööbel ise valmis majast leitud lauajuppidest, muidugi on ka selle juures Marguse enda käsi mängus.

Nii palju, kui vähegi võimalik oli, püüdsid Margus ja Helina vana säilitada ja taastada. Isegi Poola tüüpi lae lauad, mis Soome papi ja saepuruplaatide alt välja tulid, võtsid nad ükshaaval maha, küürisid puhtaks ja sättisid hoolega tagasi. Palkseinad said liivapritsiiga puhtaks, plokkidest laotud seinaosad kattis Margus rooplaatide ja savikrohviga.

Kunagises rehetöös on nüüd avar köök-söögituba. „Algul oli plaanitud väike kitsas köök, kõik oli paigas, kuhu tuleb pliit, kuhu kraanikauss. Betooniauto oli juba hoovis, juba tagurdas, ja äkki käis mul peast läbi välgatus, et ma ei taha ju nii väikest kööki!“ jutustab Helina naerdes. „Et niikuinii käib terve elu köögis! Kukkusin kaableid penoplasti vahelt ringi vedama ...“ Tagantjärele on ta õnnelik, et nii läks.

Esimesel kevadel võtsid Margus ja Helina ette rehealuse, esmalt tuli lehmasõnnik seintelt maha kraapida. „Suured maakivid jätsime nii, nagu need olid. Välissein on pool meetrit paks, siis õhuvahe ja siis poole meetri paksune sisesein. Üks ehitusmeister ütles, et meie mõte on väga halb. Et me peame need

Täna talu peremehe põldmarja-kodujuustukook:

Põhjana kasutasin šokolaadi-brownie't, kuid osav perenaine suudab selle ilmselt ka mõne teise maitstva valikuga asendada. Retsept on leitud kunagi internetist ja meie perele sobivaks kohandatud.

Šokolaadi-brownie jaoks läheb vaja:

150 g tumedat šokolaadi
2 muna
70 g võid
0,5 dl vahukoort
2 spl jahu
1 dl suhkrut
1 tl küpsetuspulbrit
1 spl tumedat kakaod

Kodujuustutäidise jaoks läheb vaja:

500 g kodujuustu
3 dl vahukoort
4 dl hapukoort
4 slp suhkrut
1 tl vanillisuhkrut
1,5 spl želatiini
ca 1,5 dl vett

Lisaks:

paar peotäit põldmarju
soovi korral hapukat toormoosi
kaunistamiseks riivitud šokolaadi
või mandlilaaste

Põldmarju saab suvel metsaveerelt, talvel sügavkülmkapist. Otse loomulikult võib need asendada murakate, vaarikate või kirssidega.

Pane küpsetusahi sooja (180 °C). Esmalt sulata šokolaad, klopi sisse munad ning sega juurde koor. Vahusta toasoe või suhkruga. Sega omavahel kuivained. Sega kõik kokku ning aseta šokolaaditainas lahtikäivasse vormi (läbimõõduga ca 25 cm). Küpseta 180kraadises ahjus 15–20 minutit. Katsu puutikuga, kas kook on valmis – kui mitte, küpseta veidi veel. Enne järgmise kihi lisamist lase põhjal veidi jahtuda.

Šokolaadipõhja katsin sügavkülmas leidunud pohlatoormoosiga, aga selle võib asendada millegi muu hapukaga, näiteks kirssidega, või lihtsalt ära jätta. Pane koogipõhi järgmise kihi valmistamise ajaks külmkappi.

Sega želatiin külma veega ja lase sel veidi aega paisuda. Vahusta vahukoort suhkruga ja vanillisuhkruga, siis sega juurde hapukoort ja kodujuustu. Kui želatiin on paisunud, soojenda seda veidi (näiteks mikrolaineahjus), kuid ära lase keema! Segage korralikult läbi ning nirista pidevalt segades kodujuustusegu sisse. Kõige viimasena lisa täidisele põldmarjad.

Võta šokolaadipõhi külmkapist välja ja kata kodujuustuseguga. Kõige peale vajuta täidise sisse külmutatud põldmarju. Pane kook külmkappi ja lase seista vähemalt 6 tundi. Enne serveerimist kaunistage soovi korral kas riivitud tumeda šokolaadi või mandlilaastudega.

NB! Kui soovite tugevamalt tarretunud kooki, siis võid želatiini rohkem kasutada.

Kitselaut valmis ülemöödunud suvel.

Mullu novembris tutvustasid Helina ja Margus oma talus korraldatud maitsete pärasüüa huvilistele Marjatari tooteid.

seinad kindlasti kas seest või väljast kinni katma, muidu tekib tuppa kondensvesi, sest kivid hakkavad niiskust koguma. Aga mitte midagi sellist pole juhtunud!“ kinnitab Helina. Rehealusel sai avar ruum, mis õhtuti muutub aegajalt kinosaaliks, kui hiigelsuur ekraan seinale alla tõmmatakse. Filmihuvi on Margusel ja Helinal ühine. Televisorit Tänav talus aga ei olegi.

Peaaegu kõik on majas enda kätega tehtud. Palju abi oli ka sõpradest ning eriti tuttavast ehitajast, kelle käe all Margus korraliku kooli sai. „Iga vaba moment müttasime siin. Margus oli algul õpipoiss: esimene krohv kukkus seinast maha, aga järgmine sai juba parem,“ räägib Helina muheledes. „Ta on meelelt töökas, ei istu minutitki paigal, kogu aeg rahmeldab!“

Igal aastal on Maripuud ette võtnud ühe hoone. Esimesel renoveerisid elumaja, teisel ehitasid kitsedele rookatusesga lauda, kolmandal suvel valmis garaaž. Tänavu tahaksid nad taastada ühe siiani tühjana seisnud maakivihoone. „Mõte, mida seal täpselt teha, pole veel päris küps,“ tunnustab Helina. Et hoidised on väga hästi kaubaks läinud, võiks sellesse kunagisse lauta tulla Marjatari tootmisruumid.

Edasi on vaja rakendus leida ka maakividest aidale. Kuna Haeska kandis on Euroopa üks parimaid linnuvaatluskohti, kaaluvad Maripuud mõtet hakata hobiornitoloogidele majutusvõimalust pakkuma.

Talu 11 hektarist maast kaheksa on rendile antud, aga kunagi tahaks Margus seda ise harima hakata. Ja lambaid võiks pidada! Seni on igal aastal talu juurde väikesele heinamaale võetud viis suvelammast ja sügisel potti pistetud, ent tulevikus võiks Tänav talus peremehe arvates tõulambaid pidada ja müüa. Praegu õpibki ta Olustvere teenindus- ja maamajanduskoolis lamba- ja kitsekasvatust. Helina, keda mõned tuttavad juba sariõppijaks kutsuvad, lõpetas mullu sügisel Haapsalu kutsehariduskeskuses kaheaastased raamatupidamise kursused ja tudeerib praegu Tallinna majanduskoolis maksunduse aluseid.

Mesitarusid võiks praegusest kolmest ka rohkem olla ...

Helina ei arva sugugi, et seda kõike on töö ja õpingute kõrvalt ilmvõimatu jõuda. „Aga meil on ööpäevas ju 24 tundi! Tööl käid ainult kaheksa, mida sa ülejäänuga teed? Aega ju küll!“ ütleb ta naerma prahvatades. ♦

Järvamaa Kutsehariduskeskus

OPPIMINE ON SÜDAMEASI

Järvamaa Kutsehariduskeskuses 2018

ERINEVAD TASUTA

KOOLITUSED PÕLLUMEESTELE

Vajalik eelnev registreerimine kooli kodulehelt

jkhk.ee/pages/taeienduskoolitused/tasuta-pria-kursused.php

Jälgi infot 2018. aasta täiendkoolituste kohta jkhk.ee

Tere, mina olen Kristel, Seesami kahjukäsitleja.

Mina hoolitsen kodukahju juhtumite hüvitamise eest. Jagan Sulle hea meelega näpunäiteid, et juhtunu laheneks võimalikult muretul.

Muretseda ei tasu. Mina aitan Sind.

Täpsemad juhised leiad:
kahjukasitus.seesam.ee • tel: 628 1700

KODUKAHJU

korral käitu nii:

- 1 Kontrolli, et poleks ohtu inimestele. Seejärel päästa, mis päästa annab.
Kui esmane oht on likvideeritud, vaata üle kahjustused. Ära viska ära esemeid, mille eest soovid hüvitist.
- 2
- 3 Teavita Seesamit.

Esimene oma pill tõi armastuse

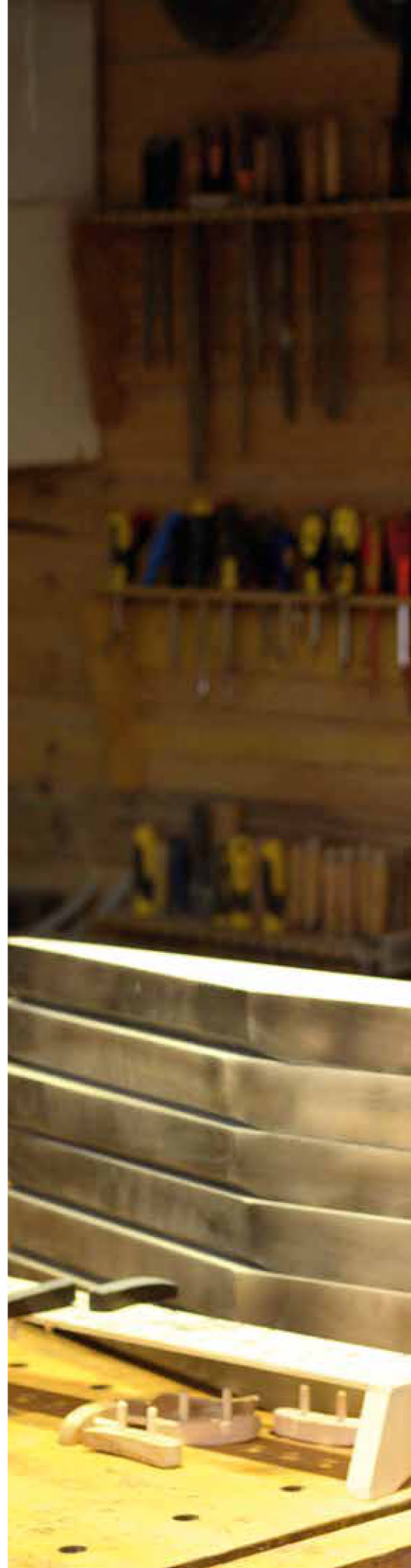
Oma esimese kandle tegi inseneriharidusega Rein Reinpõld (60) armastusest naise vastu. Sellest esimesest väikekandlest sündis aga omakorda armastus puidutöö ja rahvapillide vastu. Pillide valmistamisest ja parandamisest on nüüdseks Reinu sõnul saanud mitte ainult uus töö, vaid uus elu.

Tekst Anu Bollverk, fotod Andrus Eesmaa

Veel üheksa aastat tagasi töötas Rein Reinpõld Starmanis finantsanalüütikuna, tema muusikaõpetajast abikaasa juhatas Nõmmel folgiringi. Pillimeistrite üles lugemisel jäi toona isegi ühe käe sõrmi üle ja tellitud kannelt tuli oodata ligi pool aastat. Naise kurtmist kuulates ütles Rein, et teeb selle pilli siis ise valmis. Et mis seal siis keerulist on – trapetsikujuline puukast ja keeled peal! Ta uuris üht väikekannelt siit- ja sealtpoolt, võttis mõõdud, otsis internetist näpunäiteid ja tegigi esimese pilli valmis. „Väga hea tuli! Algaja õnn,“ tõdeb ta nüüd muheledes.

Folgiringile kulus väikekandleid rohkemgi ära, nii tulid Reinu käe alt ka teine ja kolmas. Puutöökogemust oli mehaanikainseneriks õppinud, Eesti Telefilmis insenerina, kindlustuses kahjukäsitlejana, Raekoja platsil kullasepana ja lõpuks finantsanalüütikuna töötanud Reinul vaid nii palju, et ta oli kunagi kodus laudadest ühe riivli kokku pannud. „Esimese puutööhariduse andsid mulle Akadeemia Google ja ingliskeelsed puiduajakirjad,“ ütleb ta naljatades. „Mõni alguse otsa pill on hiljem minu juures remondis käinud, nüüd on neid piinlik vaadata. Hääl pole viga, aga välimus on jube!“

Ent puit oli käe all nii mõnus ja sellest midagi oma kätega valmis nokitseda nii meelt mööda, et Reinul tekkis mõte hakatagi pille tegema. „Nõudlusele või teenistusele ma üldse ei mõelnud, mulle lihtsalt meeldis,“ tunnustab ta.

Viimase aja moepill ukulele, mida saab kaubandusest soodsalt osta, on sageli ebakvaliteetne ja vajab parandust.

Umbes samal ajal kärbiti masu tõttu Reinul palka ja sellega ta päri ei olnud. Teatas ülemusele, et kui palk väheneb, olgu sama ka tööajaga – tema üle kolme päeva tööle ei tule! Nii jäigi. Neli päeva nädalas veetis Rein siis Viljandimaal Koksveres vanemaid aidates. Kui viimased väga põduraks jäid, sai Reinust nende hool-daja ja Tallinnas ei saanud enam isegi kolmel päeval tööl käia. Ta sisustas talu aita väikese puidutöökoja, asutas 2011. aasta kevadel osaiühingu Pilliait ja küsis EAS-ilt alustava ettevõtja starditoetust. Selle eest soe-tas ta korraliku seadmepargi.

Vana ait oli aga kole hõre: palkide vahelt paistis kohati valgus ja talvel tuiskas sealtsamast lund sisse. Talvehommikutel tööle hakates näitas termomeeter seal sageli miinuskraade.

Kus häda kõige suurem, seal abi kõige lähem. Külapoodi pidanud ettevõtte läks pankrotti ning kaup-lusehoone, kus enne sõda oli taluperemees hoidnud oma hobu- ja vedruvankreid ning kolhoosiajal tegut-senud puidutöökoda, pandi müüki. Selle nurgast Reinu elumaja nurgani on kümmekond meetrit! Et kinnistu oligi just nii suur kui sellel asuv hoone, siis peale Reinu keegi selle vastu huvi ei tundnud. Nüüd märgib ta muiates, et firma õige nimi oleks asukoha järgi kunagi-ses töllakuuris hoopis Pillikuur.

Koksvere küla ristmiku äärde jääva rootsipunase töö-koja ukse kohal ripub Pilliaida silt, ent sellest rohkem torkab silma peaaegu uksekõrgune kannel viilkatuse all. Hämaras hakkab see tuledes vilkuma. Pilliaida korstnast tõuseb suitsu. Ahi, puidutöomasinad, Reinu enda tehtud mööbel ja poolikud tööd jätavad liiku-miseks napilt ruumi. Laual seisavad üksteise otsas poolikud kõlakastid. Rein tõmbab sõrmega üle paran-dusse toodud väikekandle keelte, kiidab selle tämbrit ja märgib, et kannel on meditatiivse kõlaga pill.

Küsimusele, mitu kandlelugu tal endal selge on, vastab Rein ohkega. „Ma olen proovinud küll – kandle-mäng pidi väga hästi aitama dementsuse ja Alzheimeri tõve vastu –, aga mul on naine professionaal, see võtab

Rein kasutab oma pillidel aeg-ajalt arhailise tikandi motive.

mul igasuguse isu ära ise mängida,“ ütleb ta muigega. „Eks ma olen tuhmi kõrvaga ka, kooli ajal visati mind laulukoorist välja. Nüüd on kõrv juba nii palju treenitud, et kui mustalt kiiresti häälede panen, siis oktaaviga enam mööda ei pane.“

Häälestamiseks on Reinul mitu instrumenti, ent väga hästi ajab tema sõnul asja ära ka selleks loodud mobiiliäpp.

„Naine oli mul algul kõva kriitik, ma sain ikka pahaseks, kui ta muudkui ütles, et ei, see pole päris see. Seda oli valus kuulda. Nüüd ütleb tunnustavalt, et oo – see on juba päris hea pill!“ räägib Rein.

Mis pilli heaks teeb, ei oska ta väga täpselt öeldagi. „Hea tämber! Aga kuidas seda saada, see on küsimus,“ nendib ta. „Kindlasti sõltub see puidust: puit peab olema valitud, õigest kohast lõigatud, õigetpidi kiudu.“ Kõlakasti küljed ja põhjad tulevad sanglepast – see on kerge ja peene struktuuriga, annab pillile madalamat kõla. Kõlalaud on eranditult kuusest, sest see reageerib keele võngetele kõige kiiremini. „Eesti kuused on väga okslikud, aga vahel leiab saekaatritest Vene kuuske. Algul pahandati, et kui hakkan valima, siis on hind kahekordne. Nüüd helistavad ise, et kuule, meil on Karjala kuuske, kas tahad,“ räägib Rein.

Kindel on ka see, et hea pill on vana pill, aga mitte selline, mis kapi otsas seisnud, vaid millega on palju mängitud. „Värske pill on tuim, ei tee ilusat häält. On tehtud katse: ühes toas istus eksperdikomisjon, teises toas mängiti eri vanusega pille. Nende pillidega,

*Pill hakkab
helisema ikkagi alles
mitme kuu pärast –
mängida on vaja.*

Madala hoiupaiga ja kolme sahtliga „riidekirst“.

mille kõla eksperdid kõige paremaks pidasid, oli pidevalt mängitud,“ jutustab Rein. „Olen kasutanud ka väga vana puitu, mis pärines 1800. aastatel ehitatud majalt, aga pill hakkab helisema ikkagi alles mitme kuu pärast – mängida on vaja.“

Reinu sõber, Koksvere mees Kaupo usub aga, et pill kõlab seda ilusamini, mida rohkem linde laulis selle puu okstel, millest pill on tehtud.

Aastate jooksul on Rein teinud kandle juures üle saja muudatuse: proovinud mitut puitu, muutnud mõõtmeid, löikeid, tehnoloogiat. 2012. aasta suvel potsatas ta postkasti kiri Ameerikast, saatjaks tunnustatuim arhailise kandle teoreetik, väliseestlane Andres Peekna, kes tahis oma teaduslikke töid pillimeistriga jagada. Neil teadustöödel Pilliaida kandlarendused baseeruvadki.

Mõni aasta tagasi istus Rein taas koolipinki ja õppis kaks aastat Olustvere maamajandus- ja teeninduskoolis rahvuslikku puutööd. Kõige õnnelikum on ta selle üle, et sai õppida Eesti ühe parima puutöömeistri Meelis Kihulase käe all. Seal tekkis tal huvi ka rahvuslike mustrite vastu, nüüd kaunistab ta arhailise tikandi motiividega nii oma pille kui ka mööblit.

Aastas valmib Pilliaidas umbes sada muusikariista, väike- ja kontsertkannelde sekka juhtub vahel ka mõni jauram või muu rahvapill. Aeg-ajalt tuuakse pille ka parandusse, vahel ei püsi lihtsalt mõni keel paigas või pläriseb, aga tahetakse taastada ka auväärseid esivanematelt päritud muusikariistu. „Sekka satub päris rariiteete, ajalooa pille, näiteks toodi üks vanaisa enda tehtud viisikannel, mis oli päris juppideks. Leiti, et võiks lasta korda teha, kuigi keegi peres pilli ei mängi.“

Taastada tuuakse ka vana mööblit ja riidekirste. Viimaseid on Rein ka ise teinud ja hoopis eripärase lahendusega: kaane all on madal hoiupaik, selle all kolm sahtlit. Samuti on ta restaureerinud vanu uksi ja aknaid, teinud mööblit, puidust nõusid ja veimevakku, treppe ja puitaedu. Või nagu sõber Kaupo ütleb: „Siin on kõike tehtud peale surnukirstu ja paadi!“

Rein tunnistas, et oma tooteid ta turundada ei oska ega tahagi. „Ma olen vana kooli inimene, kes arvab, et pill peaks minu eest rääkima. Mitte et mina räägin, kui vägeva asja ma tegin,“ ütleb ta. Kõige suurem tunnustus on see, kui kandleid kiidab ta oma naine, kes on paljude meistrite muusikariistadel mänginud.

Ilmselt see vana kooli taktika siiski toimib, sest tööd on Reinul nii palju, et ta mõtleb vaikselt abilise palgamisele. Õiget inimest leida

on aga keeruline. „Enam kõike päris hästi ise teha ei jõua, aga mu tööline peab olema sama profiiliga mis mina – siin ei ole tükitööd, ühel hetkel on vaja kappi teha, siis käsiloikeid, siis mustreid ... Peab väga suure amplituudiga olema!“

Rein tunnistab, et rikkaks ta saanud pole. Algusaastail tuli eriti kitsalt läbi ajada, raha jagus napilt toiduks ja Tallinna vahet sõitmiseks. „Esialgu mõtlesin naiivselt, et olen siin, ma ei pea kellelegi üüri maksma, hea odav olla ja tööd teha. Aga siin tekivad teistsugused kulud: peenema furnituuri pean tooma Tallinnast, kliendid on enamik Tallinnast. Samas oleks linnas algul ikka õudne olnud, kui tööd ei ole ja pead maksma tohutut renti,“ arutleb ta. „Nüüd on rahaga lähedam ja võiks pillitöökoja linna kolida, aga enam ei ole tahtmist, olen maal ära harjunud.“

Pillide meisterdamist ei pea Rein mitte ainult tööks. „See on ikka kogu elu!“ ütleb ta. „Vahel toimetan pillikuuris isegi neliteist tundi päevas. Ma elan siin nagu ajatus maailmas: kui läheb valgeks, siis hakkab tööle, ja suvel teen pimedani välja. Vahepeal pean lausa mõtlema, mis nädalapäev täna õieti on.“

Mõnikord ei räägi Rein päev otsa kelleagi sõnakestki juttu. Väljas on juba pime ja Pilliada ukse kohal rippuva hiiglasliku kandle all on tuled vilkuma hakanud, kui ta keerab töökoja ukse lukku ja astub üle teise ukse talukööki. Istub toolile, valib telefonis naise numbri ja ütleb päeva esimesed sõnad. „Tere, kallis. Kuidas su päev läks?“ ♦

Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool

Pakume erinevat tasemeõpet ja
koolitusi töökõrvalt õppimiseks!

ERIALAD PÄEVAÕPPES Põhihariduse baasil kutsekeskharidus

- ❖ Põllumajandustöötaja
Õppeaeg 3 aastat 6 kuud
- ❖ Maaturism
Õppeaeg 3 aastat
- ❖ Kokk
Õppeaeg 3 aastat
- ❖ Piimatoodete tehnoloogia
Õppeaeg 3 aastat
- ❖ Lihatoodete tehnoloogia
Õppeaeg 3 aastat
- ❖ Pagar-kondiiter
Õppeaeg 3 aasta

www.olustvere.edu.ee *** kool@olustvere.edu.ee *** tel. 43 74 244

Lusikapoisi mahedad maitseed

Tõstamaa tüdruk Moonika Adler viskas aastaid tagasi lirimaal kalkuneid kitkudes nalja, et läheks Eestisse tagasi, teeks mingi tehase! Naljaga pooleks rääkis ka tema lapsepõlvesõbranna Raina Sillaots pojale mahemaiustusi otsides, et kui saada pole, siis tuleb ise teha! Nüüd toodabki nende ühisettevõtte kodukandis mahepulgakomme.

Tekst Anu Bollverk, fotod Andrus Eesmaa

Popoco pulgakommi pakendilt vaatab vastu suurte silmade ja lahke naeratusega lusikapoiss.

Lusika vars ehk Popoco kirjaga puupulk istub mõnusalt lapse pihku, pakendis peituv komm on rõõmsavärviline, ent kunstlike värvi-, maitse- ja säilitusaineteta.

Just midagi sellist otsis Raina aastaid tagasi oma pojale, keda vaegasid gluteeni- ja laktoositalumatus ning allergiad. „Magusast sain talle anda ainult puuvilju, aga minu arust tahab laps ikka kommi ka!“ ütleb ta. Et toona neli aastat tagasi oli Rainal ettevõtte, mis tõi maale kõikvõimalikku mahekaupa, püüdis ta leida ka mõnd mahekommi tootjat. „Ameerikas on YummiEarth, Euroopast leidsin ainult ühe väiketootja Itaalias. Nende pulgakomm nägi aga väga mannetu välja. Tollal oli nii, et kui on öko, siis selline, et laps isegi ei vaata selle poole,“ räägib Raina. Teiselt poolt maakera ei tahtnud aga ka maius-tusi ostma hakata.

Muret oma parimale sõbrannale Moonikale kurtas viskas Raina kerge irooniaga õhku väite, et miks peakski teiste tootjate komme otsima, kui võib ise teha.

Ent Moonika võttis sõnasabast kinni. Lapsepõlves oli ju kodus kukekommi küll tehtud! „Rikkusime lastena ema potte sellega, et keetsime suhkrut, kallasisime lusika peale, lasime jahtuda ja siis limpsisime,“ meenutab ta.

Nüüd otsis ta oma koduköögis välja väikese kast-ruli ja Youtube’ist mõned videod – Ameerika kodu-perenaistelt võib kõike leida! – ning hakkas vaikselt katsetama. Asjal paistis olevat jumet. Ilusal kuupäeval, 7.07.2014 asutasid Raina ja Moonika ühise

ettevõtte Organic Lol Pops ja viisid katsetu-sed üle Seliste meierei teise korruse kööki.

Kaheksa kuud hiljem avas Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus uue starditoetuse.

Raina käis välja, et teeks proovi: kui tuleb jaatav vastus, siis lähevad nad oma ideega edasi.

EAS arvas samuti, et ettevõtmisel on potentsiaali.

See andis Rainale ja Moonikale julgust suuremalt unistada. Tavalist kommi nad teha ei tahtnud, ikka midagi huvitavat. Nostalgiline mälestus lusikasse valatud kõrvetatud suhkrust andis mõtte teha maius lusikakujuline. „Kindlasti pidi olema pulgakomm, et laps saaks seda käes hoida, et kurku ei läheks,“ ütleb Raina. See pidi olema mahetoode ning piisavalt ahvatlev ka edasimüüjatele piiri taga.

„Algul mõtlesime, et saab teha nii ökölt, et komm ei sisaldagi suhkrut. Aga pulgakommi siiski näiteks banaanist, mis kookide magustamiseks küll sobib, teha ei saa. Asja uurides saime teada, et kõik

Moonika Adler valab kommimassi ettevaatlikult silikoonvormidesse. Tegevjuht Raina Sillaots tegeleb ettevõttes turunduse ja müügiga.

suhkrud, ka pruun toorsuhkur ja palmisuhkur toimivad kehas ühtmoodi, vahe tuleb ainult sellest, kui suhkruroo kasvatamisel pole kasutatud mürgkemikaale. Ehk peab olema mahesuhkur,” selgitab Raina. „Marjapüree pressime ise külmutatud mahemarjadest. Maasikaid kasvatab mahedalt siinkandis mitu talu, mustikaid saame sertifikaadiga mahemetsast, mis on piisavalt kaugel nii maanteest kui ka põldudest.“

Ettevõtte asutamise kuupäeva ilusat numbrikombinatsiooni märkas Raina alles hiljem. Ja hüüatas siis rõõmsalt, et nüüd peab neil küll hästi minema! Ent esialgu tabas noort ettevõtet mitu tagasilööki, ka väga valusaid.

Esimesel pakendil oli kirjas „lusika kujuga“ ja sama inglise keeles – „spoony“. Mõne aja pärast tuli aga turule õpilasfirma Spoony sarnase tootega – šokolaadikuubikutega, mille sisse on pistetud puulusikas. „Meil soovitati nende poole pöörduda ja nõuda, et nad muudaksid oma nime ära. Aga me oleme otsustanud, et ei pane oma energiat negatiivsetesse olukordadesse. Noored oleks pidanud kõike otsast peale alustama,“ räägib Raina. Uue nime mõtlesid nad siis hoopis ise välja – Popoco. Raina abikaasa Riho, kes nõu, jõu ja raamatupidamisega abiks on, oli niikuinii märkinud, et välisturule minekuks on vaja brändi.

Kõige raskem hoop tabas osahingut Popoco mullu suvel. „Me ei saa suhkru temperatuuri liiga kõrgeks

viia, sest siis tekib kukekomm, aga me ei taha kõrbenud maitset. Ja kuna me ei kasuta E-ainet, mis aitab tavalisel pulgakommil kuju säilitada, siis hakkasid meie kommid palavaga sulama. Seda just väiksemates poodides, kus pole võimalik ruume jaheda ja kuivana hoida,“ räägib Raina. Korstnasse tuli kirjutada ligi 30 000 eurot.

Et see ei korduks, soetas Popoco äsja PRIA toel pakemasina. „Edaspidi pakime kommi koos pulgaga õhukindlalt ja loodame, et see lahendab probleemi,“ selgitab Moonika.

Retseptid on sünninud katse-eksitusmeetodil, aja jooksul on kallist marjapüreed ja suhkrut omajagu ka raisku läinud. „See kommitegu on täielik täppisteadus,“ tõdeb Raina. „Kuumutame pliidi peal pisikeses kastrulis, see nõuab täit tähelepanu, sekundikski ära minna ei saa. Jälgid suhkrutermomeetrit: millal peab segama ja millal ei tohi üldse puutuda. Välised tegurid mõjutavad samuti, näiteks õhuniiskus ... Meeletud kogused on kõrbema läinud.“

Tegemist on tõeliste käsitöökommidega. Kastrulis õige temperatuurini kuumutatud mass tuleb lusikahaaval ja kiiresti vormidesse tõsta. Silikoonist vormid on naiste enda tehtud. Vormi vormide tegemiseks valmistas Moonika isa, nagu ka abivahendi raske kastruli hoidmiseks ja laua kohal liigutamiseks. Kommitsehhis töötab Moonika käe all üks kommimeister. Raina tegeleb turunduse ja

Uus pakkemasin pakib kommi koos pulgaga õhukindlalt.

müügiga. „Ühe korra olen kommi teinud ja siis kleepusin põranda külge kinni,“ ütleb ta naerdes.

Päevas valmib maiuseid umbes 400. „Vahepeal mõtlesime, kuidas saaks rohkem toota. Üks toidutehnoloog soovitas meil vaakumpott hankida, et saab suurema koguse ja siis ei mõjuta ka õhuniiskus tootmist, seega ei hakka kommid sulama. Kust seda vaakumpotti saada? Muidugi Hiinast!“ ütleb Raina naerdes ja tõmbab lahti laoruumi ukse. Selle taga seisab roostevabast metallist väikest kosmoselaeva meenutav monstrum.

„Sinna läheb meeletu tooraine. Hommikul panime keema, terve päeva tegi see sellist häält, et me üksteist ei kuulnudki,“ jutustab Moonika naerdes. „Kella nelja ajal tegime kraani lahti – mitte midagi välja ei tulnud. Kõik see mass oli potis kõvaks läinud!“

Naised ei kaotanud lootust ja üks kord tuligi kõik ideaalselt välja. Järgmisel kõrbes kõik jälle põhja. „Kümme korda proovisime, siis loobusime,“ tunnistab Raina. „Lihtsam on võtta üks töötaja juurde, üks väike pliit ja kastrul lisaks.“

Raina peabki ettevõtte nõrgaks kohaks järjepidevuse puudumist. „Nii kui meil stressiolukord tekib, tõmbume tagasi ja jääme ootama, et

tuleks mingi lahendus,“ nendib ta. Siis on abikaasa Riho see, kes tagant torgib. Nagu ka siis, kui naised liiga naiselikult mõtlema hakkavad ja jäävad liiga kauaks detaile lihvimas. Kindlasti oleks edu suurem, kui saaks sajaprotsendiliselt ettevõttele keskenduda ja palgatööst loobuda, aga siiani pole see olnud võimalik, sest tulu pole kumbki kommitootmisest veel saanud.

„Meil on olnud ka neid momente, kus olen pakkunud Moonikale, et ostku mu osalus ära, ja vastupidi,“ tunnistab Raina. Aga ega nad seda tehes öeldut

Esimesed pulgakommid jõudsid müüki 2015. aasta lõpus, praegu on üle Eesti edasimüüjaid peaaegu poolsada, suurem neist Rimi oma Talu Toidab talupoodidega. Valikus on kolm maitset: maasikas, mustikas ja piparmünt.

Pakend on ingliskeelne, tagaküljel teave eesti, soome ja rootsi keeles. See on taotluslik, sest töö käib ekspordi nimel, läbirääkimised esimese potentsiaalse koostööpartneriga Soomest on pooleli. „Käisime EASi kaudu ekspordikoolitusel. Seal öeldi meile ka, et mida te, tüdrukud, lihvite sellest tootest, hakake juba välisturule müüma!“ ütleb Raina.

Veebruaris viis Popoco tootmise üle Tõstamaale uutesse ruumidesse, nüüd on ka töötingimused väga head. Raina on mahepulgakommid kõrvale välja mõelnud mitu uut toodet, mis peaks tänava turule jõudma. „Jääme ikka maiustusi tootma, aga mõtleme natuke raamidest välja, tahame eristuda nii toote enda kui ka pakendiga,“ ütleb ta. Mitut erinevat toodet koos pakkudes avanevad kergemini ka uute edasimüüjate uksed.

„Me oleme vist iseenda suhtes olnud liiga kriitilised,“ nendib Moonika. „Peaksime vist teineteist rohkem julgustama, et kuule – meil läheb siiski päris hästi!“ ♦

Kuuba vabariik

on saareriik Ladina-Ameerikas Kariibi meres, see koosneb ühest suurest ja ligi 1500 väikesest saarest. Saared avastas oma esimesel merereisil 1492. aasta oktoobris Christopher Kolumbus.

Riigi pindala on 110 860 km², Kuuba saare pindala 105 006 km². Kuuba saare põhjatipp jääb umbes 200 kilomeetri kaugusele Florida rannikust, läänetipust on umbes sama kaugel Mehhiko rannik.

Riigis elab 11,48 miljonit inimest, pealinnas Havannas 2,1 miljonit.

Kuuba kliima on troopiline. Jaanuari keskmine õhutemperatuur on 21 °C ja juuli keskmine 27 °C.

Enne 1959. aasta revolutsiooni oli Kuuba tänu suhkruekspordile USAsse üks edukamaid Ladina-Ameerika riike. Pärast revolutsiooni sõltus Kuuba Nõukogude Liidu subsidiumidest. NSVL kokkuvarisemine tõi subsideeritud majandusele katastroofilised tagajärjed.

2016. aastal jäi ligi kolmandiku kuubalaste kuusissetulek alla 40 euro, veidi üle kolmandiku teenis kuus 40–80 eurot.

Et Havanna keskvaljakul liigub palju turiste, toovad kohalikud oma uunikumid siia väljanäitusele. Mida paremas korras auto, seda rohkem saab sõidutamise eest raha küsida. Tunniajane sõit maksab umbes 30 eurot.

MAAILMA KÜLA

Mitme näoga Kuuba

Maailmas pole vist ühtki teist riiki, kus turistile avanev pilt ja kohaliku tegelik elu teineteisest nii palju erineksid kui Kuubal. Oma üheksaeurosele pensionile raamatute müümisega lisa teeniv Lisardo annab koos kirjandusega ülevaate kuubalaste igapäevaelust ja selle probleemidest.

Tekst ja fotod Ave Riisberg

„Haloo, tere päevast! Kas ma räägin härra Lisardoga?“

„Jah, kes küsib?“

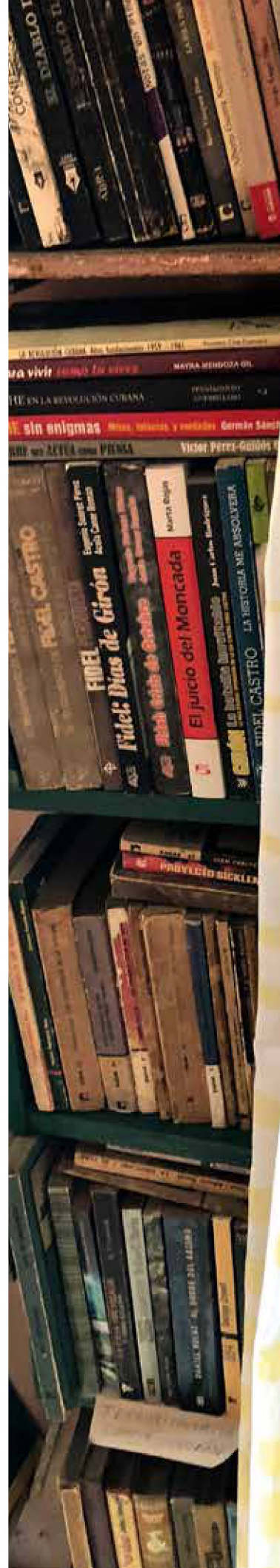
„Sooviks osta raamatuid ja rahvas räägib, et Teie olete siin parim raamatukaupmees. Kas tohib läbi tulla?“

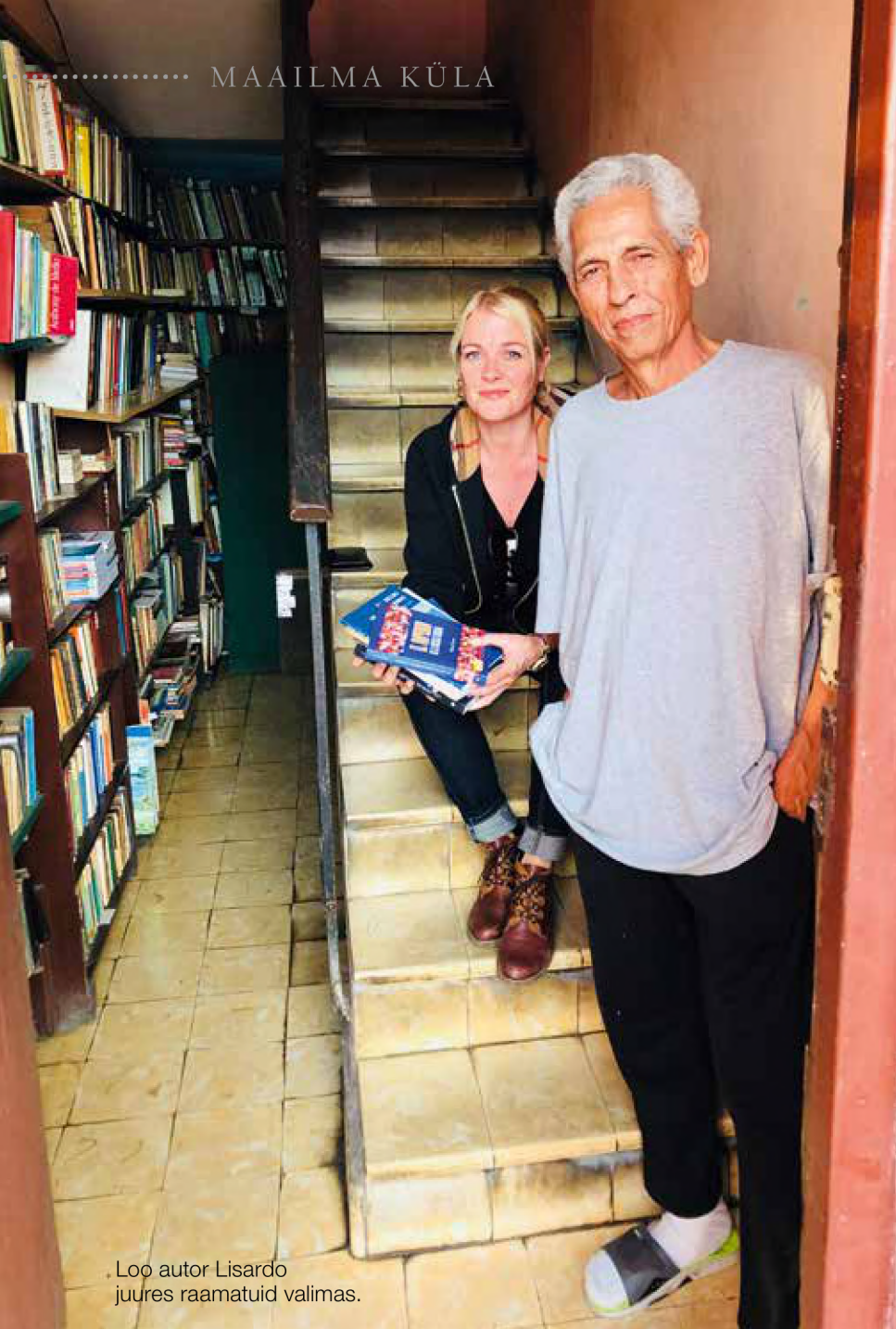
„Noh, kas nüüd parim, aga muidugi tulge läbi! Kas kohe? 64. tänav, laske uksekella või hõigake, kui kohal olete – küll ma tulen siis vastu.“

Havanna vanalinn ja selle lähiümbrus on täis kõikvõimalikke raamatukaupmehi, samuti antikvariaate, kus muu hulgas kaubeldakse ka raamatutega. Ent need viimased on vaid turistide jaoks. Kohalikud ja teadjad välismaalased teevad oma ostud mujal, selles „teises“ Havannas, „teisel“ Kuubal.

Pole ühtki teist riiki, kus turisti ja kohaliku reaalsus erineksid teineteisest nii palju, kui see on Kuubal. Vahe on nõnda üüratu, et paljudele välismaalastele jääbki kohalikust elust täiesti vale arusaam. Turistile on Havanna suhteliselt kallis ning kohalikule on enamik elementaarsetest „hüvedest“ endiselt kättesaamatu. Turisti silmale jäävad nähtamatuks kulunud osmikud, mida kutsutakse *bodega*'deks – need on poed, kust kohalik ostab talongikaupa turuhinnast 40 korda odavamalt. Turist ei näe ka perfektselt organiseeritud järjekorda kas ajalehekioski või mõne ametiasutuse juures.

Saareriigi külaline tunneb end vahel ahistatuna, kui igal nurgal pakutakse pealetükkivalt võimalust midagi osta või tarbida, kusjuures hinnad pole sugugi madalad. Ent nii tegutseb vaid väike seltskond aferiste, kes ei esinda Kuuba igapäevaelu. Tihti on need aferistid-oporunistid USAst saarele tagasi tulnud endised väljarännanud, kes tänu Raúl Castro ja Barack Obama leebemale poliitikale ja võõrsil omandatud vaba maailma elukogemusele on leidnud võimaluse raha teenida.

Loo autor Lisardo
juures raamatuid valimas.

Kohalik teenib endiselt keskmiselt 20 dollarit kuus ning püüab kõike, mis aga võimalik, mustal turul osta või müüa. Mis sest, et väga suur osa müüdavast on riigi tagant varastatud. Riigivalitsejad teavad, aga ei pane eriti pahaks. Nii kaua, kui süsteemi eriti ei kritiseeri, vaadatakse paljule läbi sõrmede. Sissetulekud on nii naeruväärsed, et huvireisijad peavad seda infot kas anekdootlikuks valeks või vahendiks, millega kaastunnet tekitada ja neid rahakotiraudu avama panna.

Kuubalane loeb raamatuid hea meelega, kuid mitte nende summade eest, mida küsitakse keskmises raamatupoes. Ka oleme kõik kuulnud karmist tsensuurist, mis torkabki silma turistikesksetes müügipunktides. Juba kaugelt eemalt võib märgata Kuuba revolutsiooni suurkujude elulugusid, eriti rohkelt muidugi revolutsiooni superstaari Che Guevara elust ja tegemistest rääkivaid teatmeteoseid ja muid üllitisi. George Orwell ja Václav Havel on alati keelatud olnud, aga raamaturiiulitelt pole nende teosed siiski puudunud. Peab lihtsalt teadma, kust otsida ja kelle käest küsida. Või õigemini – pidi teadma, sest Kuuba muutub iga päevaga.

Koputan uksele, mida ei erista teistest samalaadsetest mitte miski. Välja arvatud pisike, veidi kaugemalt vaadates peaaegu loetamatu silt, et siin asub raamatukaupmees.

Koputuse peale avab ukse sümpaatne ja lahke härrasmees, kelle hea ja positiivne energia on tajutav juba esimesest käepigistusest.

„Kas soovite mingit kindlat raamatut või miks te just mulle helistasite?“ küsib Lisardo uudishimulikult. Vastan jaatavalt. Olin paari aasta eest ostnud antikvariaadist raamatu, mille aga koer hiljem ära sõi. Et tegemist oli minu jaoks väga väärtusliku teosega, siis soovisin uut eksemplari. Kui nimetan raamatu pealkirja „El Cimarrón“ („Ärakaranud ori“), lööb Lisardo nagu heast meelest särama. On aru saada, et ka tema jaoks on see väärt kirjandus. Tegelikult ei jäta teos külmaks vist ühtki Kuuba ajaloost huvituvat kohalikku. Paar aastat tagasi lugesin seda kohvikus istudes, ligi astus kohalik ja tundis huvi, miks välismaalane sellist raamatut loeb. Kuuldes, et olen Eestist, küsis ta, kas ma Nikitinit tean. Kohe ei mõiganud, aga hetke pärast meenus Kreeka-Rooma maadleja Valeri Nikitin. Selgus, et küsija oli kahekordne olümpiavõitja ja maailmameister Filiberto Azcuy, kes oli Nikitiniga matil vägikaigast vedanud ning teda võitnud.

Trööstitu talongipood, kus pole eriti midagi müügil.

Üks paljudest turgudest, kus kohalikud oma ostud teevad.

Lisardo leiab raamatu hetkega ja kui küsin hinda, siis arvan, et kuulumine veab alt. Kaks eurot? Eelmine kord maksin 28! Minu hämmingut nähes hakkab raamatukaupmees naerma ja nendib, et kui üks raamat maksaks 28 eurot, siis ei loeks ükski kuubalane raamatuid. Kuidas ta saaks, kui haritud inimesed, nagu õpetajad ja meedikud, teenivad alla 30 euro kuus? Satun sellise hinna peale eufooriasse ja lasen endale terve suure hunniku kokku tassida. Raamatute valimise vahepeal saab muudki juttu aetud.

Olin kuulnud, et Lisardo on tegelikult õppejõud, ja küsin, miks ta siis raamatutega tegeleb. „Oh, siin riigis on hetkel kõik vastupidi. Kui tahad natukenegi raha teenida, siis ülikooli polegi mõtet minna. Õpi parem juuksuriks või hakka taksojuhiks, sest nendes ametites on oluliselt suurem võimalus raha teenida kui õpetaja või arstina,“ vastab ta. „Jäin paari aasta eest pensionile, aga kuidas saab ära elada üheksa euroga kuus? Jah, riigi poolt on küll eluase, aga kui katus sisse kukub või põrand ära mädaneb, siis pole see riigi asi. Talongivihikuga saab teatud toiduaineid väga odavalt, aga nende hulka ei kuulu enam kala ega liha. Mune saab kümme-kümmend kuus ja vahel sedagi mitte.“

Lisardo ütlust mööda otsib enamik pensionäre endale tegevust, mis annaks väikese lisa-sissetuleku. Eriti need, kes on üksikud. „Olgu see või 50 senti. Võid korjata plekkpurke ja viia kokkuostu. Iga kord see ei tööta ja raha sealt vastu ei saa. Kokkuostust saad näiteks limonaadi ja kuigi see pole seadusega lubatud, siis üritad selle ikkagi maha müüa. Kasti limonaadiga ju arveid ei maksa!“

Selle raamatupoe omanik ütles ausalt, et raamatutest ta ei hooli ja tal pole aimugi, mis teosed tal riulis on, aga millegagi peab ju tegelema!

Havanna keskvaljakul saab sõita ka hobusega või soodsa Cocotaxiga.

Vanad autod tõmbavad kõikjal tähelepanu.

Kunagises hotellis, mis on nüüd juba väga halvas seisus, elavad kohalikud perekonnad.

Väga paljusid asju ei saa peesode eest osta. Peab olema konverteeritav peeso CUC, mis võeti käibele 90ndatel välismaalaste jaoks, et majandust turgutada. Ainus viis, kuidas neid saada, on välismaalastega äri teha. „Ma tunnen raamatuid ja tegelikult oleks pidanud ammu õpetamise jätma ja hakkama raamatuid müüma. Vaim püsib erksana ja raha on rohkem,“ ütleb Lisardo rahulolevalt muiates. Minu kommentaari peale Kuuba hariduse kõrgest tasemest ühmatab ta häirituna. „Mis haridus? See on legend! Keegi ei taha ju enam õpetada! Tulusam on sigareid rullida või kurke kasvatada,“ väidab ta. Sigarikeeramise oskus on muide kõrges hinnas ja see on üsna keeruline töö, kuid annab ka parema sissetuleku, umbes 70–80 eurot kuus. Igaüks seda ära õppida ei suuda ja tubakatööstuse kiire languse tõttu ei paku see pikas perspektiivis enam kindlat tööd ja palka.

„Õpetajaamet on väljapääs neile, kes pole saanud ülikooli ning kellele riik seda siiski võimaldab – pärast seda, kui oled paar aastat õpetajaametit pidanud, kuigi ilma vastava väljaõppeta. Sellistele on isegi nimi pandud – kiirõpetajad. No nagu kiirnuudlid,“ räägib Lisardo itsitades. „Õpetajaid on nii vähe, et Castro käis millalgi välja idee kasutada maakoolides õpetajate asemel videoid. Enne aga, kui lapsevanemad jõudsid protesteerima hakata, oli üritus juba läbi kukkunud. Videod olid filmitud nii vana tehnikaga, et neid ei saanud koolidele hangitud uuematest telekatest vaadata,“ jutustab Lisardo.

Väike kuubalanna sai äsja kirikus ristitud.

Puudu on 15 000 õpetajat ja lahendust ei leita Lisardo sõnul seni, kuni riik hakkab aru saama, et õpetajatel on ka vaja elada ja arveid maksta. Mõne aasta eest leevendasid olukorda 7000 pensionil olnud õpetajat, kes kooli tagasi tööle tulid. Kuid see oli vaid kerge ja hetkeline leevendus. Haridustase on kehv ja vastupidiselt välismaalaste arusaamale pole see ka tasuta. „Pere peab ise hoolitsema toidu ja õppevahendite eest, varustama kooli küll elektripirnide, tualettpaberi, seinavärvi, põrandape-suvahendiga. Riigilt pole midagi oodata ega loota,“ ütleb Lisardo. „Ega arstidel parem ole! Kulutad terve kümnendi oma elust, et õppida ja tasemel olla, kuid kodus pole sul voolavat vett või ei suuda sa oma palga eest korralikku külmkappi osta.“ Selgub, et külmkapi ostmiseks tuleb pedagoogil või arstil vähemalt kolm aastat tööd teha.

Põllumajandus on Lisardo väitel sama lootusetus seisus. „Pärast Nõukogude Liidu lagunemist on see vaid allamäge liikunud ning väikesed tootjad sõltuvad ainult riiklikest koostööviisidest, mis töötavad iseendale vastu. Näiteks kui kasvavad tubakat ja vajad transporti, siis tihti sa seda ei saa. Selle peab võimaldama koostööviis, mis kuulub riigile, täidab riigi tellimust, kuid on võlgu teisele koostööviisile, mis kuulub samuti riigile. Tubakas kärbub, kasvatajal jääb see vähenegi raha saamata ja riik peab muudkui plaani, kuidas tootmist suurendada ja efektiivsemaks muuta. Nokk kinni – saba lahti,“ kirjeldab

Kuubalane Mojito-baari juures aega veetmas

Päikeseloojang
Trinidadis.

Hemingway.
Õhtuti on ta Chicho.

Cayo Coco on tuntud oma ilusate randade
ja heade hotellide poolest.

ta. „Puudub igasugune loogika, kuid muuta ei saa hetkel midagi. Enne, kui võim ei muutunud ja kuni valitsuse eesmärk on vaid kümne küünega võimust kinni hoida, selle asemel, et kodus lastelaste ja lastelastelastega vanaduspäevi nautida – vaata, kui eakas juba enamik nomenklatuurist on! –, ei ole lootustki. Ootame, ikka ootame. Nagu viimased 50 aastat.“

Tsensuurist rääkides ütleb Lisardo, et kära on olnud rohkem, kui asi väärt. „Muidugi on tulnud ettevaatlik olla ja mitte rumalusi teha, kuid kes on tahtnud lugeda, see on seda ka teha saanud. Fidel Castro tegi aastaid tagasi paljude arvates saatustliku vea, kui vastas kellegi kriitikalale tsensuuri osas, et Kuubal pole olnud kunagi raamatud keelatud, Kuubal on vaid puudu olnud raamatutest, mida kuubalane pole jaksanud osta. See kommentaar muutis raamatuturгу üksjagu ning paljude välismaalaste või mujal elavate kuubalaste abiga jõudsid saarele ka kõige kurikuulsamad ja enim taunitud teosed,“ jutustab ta.

Internet on veel üsna olematu ning jällegi keskmisele kuubalasele liialt kallis. Siiski on Havannas juba avalikud wifi tsoonid, kus on järjest enam näha ka kohalikke. Lisardo märgib, et interneti levik mõjutab juba praegu raamatumüüki ja noorte lugemust. „Isegi kui internetiühendus ei ole, on paljudel noortel juba nutitelefonid, millega saab ka lihtsalt mängida. Enamikule on see küll alles helesinine unistus, vaatamata sellele, et 2016. aastal Kuubat külastanud Obama delegatsioon oli ka Google'i esindaja. Leping Google'i teenuste hoidmiseks saarel on sõlmitud ja see annab lootust, et internet muutub kättesaadavaks,“ räägib ta. „See vähendab kindlasti huvi paberkandjatel raamatute vastu, kuid me ei saa ju progressile jalgu jääda. Oleme niigi kõiges maha jäänud, kuid meie noortel on samuti unistused ja ambitsioonid, mis viimase aja arenguid jälgides on muutunud üsna reaalseteks. Raamatud ei kao

kusagile. Need võib mõneks ajaks kõrvale lükata, kuid nende juurde tullakse alati tagasi, kui inimene iseenda arengule jalgu ei jää.“

Lisardo riulitel on uskumatult palju raamatuid nõidumise ja musta maagia kohta, mille on omal ajal endaga kaasa toonud kunagised orjad Aafrikast. Sattusin ükskord kogemata ookeani ääres peale religioossele rituaalile, kus ohverdati loomi. Ka selle teema kohta saan kaasa viis raamatut.

„Oo jaa, must maagia ja katoliiklus on siin omavahel nii läbi põimunud, et raske on üht teisest eraldada,“ ütleb Lisardo. „Kuubalane on ju segu aafriklasest ja hispaanlasest. Katoliiklus on tulnud Hispaaniast, kuid kinniste uste taga on Aafrika päritolu uskumused ja tavad olnud palju tugevamad kui ristiusk. Viimase juurde on tee leidnud need, kes on ehk kirikult abi saanud, kuid pühendumust küll ei ole, pigem on see moeasi. Isegi kiriklik abielu ei anna Kuubal mitte mingit garantiid ning kasu pole sellest kummalegi poolele. Kui ei usu, siis pole ka uhkest kirikust ega paavstist abi.“

Lisardo sõnul oli Fidel Castro ise Aafrika jorubate usundi *aborisha* austaja, viimasest on alguse saanud aga näiteks *voodoo*. „Et Hugo Chávez järgis Castrot pea kõiges, siis pole ime, et ka tema sama usu omaks võttis ja suutis nakatada ka väga suure osa Venetsueelast. Kunagine tohutu suhkrutööstus tõi siia nii palju aafriklast, et neid oli rohkem kui toliaegseid kuubalasi. Me kõik oleme vähemalt natukene aafriklasted ning usume vaimudesse, nii headesse kui ka kurjadesse, ning loodusesse. Õnneks oleme oma uskumistes vabad olnud, marksismleninism on küll revolutsiooni religioon, kuid see pole kellelgi seganud uskumast, mida ta heaks arvab,“ räägib Lisardo.

Raamatuhunnik mu ees on kohvri suurusele mõeldes kasvanud juba hirmuäratavalt suureks, kuid Lisardo lisab sinna veel üht-teist Kuuba muusikast ja mõned romaanid. Ta mainib, et vaatamata pool sajandit kestnud vihkamis- ja armastussuhtele ameeriklastega ei liida ega lepita miski inimesi paremini kui hea muusika. „Kuuba džäss on jumalik ning inspireerinud muusikuid üle maailma. Siia lisame juurde ainulaadsed 50ndatest pärit Ameerika autod, mille käigus hoidmiseks peavad kuubalased appi võtma kogu oma nutikuse. Natuke suurepäraselt mahedat Kuuba rummi ja üks Cohiba sigar ning miks ei peaks keegi tahtma siis Kuubale tulla? Kõik tahavad! Kuid meie tahaks ka ülejäänud maailma näha,“ ütleb Lisardo naeratades.

Reisimine on suuremale osale kuubalastest veel liiga kallis, kuid vähemasti pole see enam keelatud ega raskendatud. „Ühel päeval jõuan ehk Eestissegi!“ ütleb Lisardo muigega ja arvutab kokku 16 raamatu summa. See on 25 eurot. Varsti tuleb tagasi minna! ♦

Siga vardas – kuubalaste kõige tüüpilisem piduroog.

Hallpõsk-püttide paar peab pulmi.

Luitsnökk-part.

Jalgsema karstijärv

Tekst ja fotod Ingmar Muusikus

Laululuiged.

Mõeldes Jalgsema peale, meenuvad kevadõhtud ja -hommikud helkiva veepeegli ääres keset veelindude kokkutulekut. Siin käib elav sagimine, kostub hüüdeid ja tiivavihinaid. Kevadine veerikkus toob kaasa elurikkuse.

Kunagine rahvarohke, keset põlde asuv Jalgsema küla jääb Järva-Jaanist 3–4 versta põhja suunas. Küla keskel madalamas nõos laiub mõne hektari suurune ajutine järvesilm, mitmed vanad taluõued kenasti kaarjalt järvemadalikku piiramas.

Järveäärsest Ansomardi talust on võrsunud vennad Pitkad: admiral Johan Pitka ja lastekirjanik Peäro August Pitka-Ansomardi. Ilmselt mängis hilisem Kaitseliidu asutaja ja merejõudude juhataja oma esimesed laevamängud siinsamas kodujärve kallastel.

Ansomardi on Jalgsema järve ülistanud raamatus „Jalgsema Kitse-eide muinasjutud“: „... järveke olnud nii ütlemata ilus, nii kirjeldamata kaunis, nii puutumata püha ...“ Samas kirjeldab kirjanik järve heitlikku iseloomu, et see võivat kergesti vihastuda ja hoolimatu inimese ohvriks võtta. Ansomardi jutus loputas üks naine järves lapse pesu, mispeale järv vihastas ja ... „veeres võõrsile vaga veeke“. Õnneks lahtub viha ja igal kevadel rändab järv tagasi Jalgsemale.

Loodusteaduslik seletus Jalgsema järve rändamisele on muis-tendi versioonist mõnevõrra erinev: järve veega täitumist ja kuivamist põhjustab karst. Jalgsema paikneb Pandivere karstialal, kus õhuke pinnasekiht ja lõhed paekihtides viivad sadeveed kiiresti põhjavette, et need allikate kaudu mujal uuesti välja tuua. Vee olemasolu Jalgsema karstijärves sõltub põhjavee tasemest. Pärast vihmahohket sügist, lumist ja külma talve võib kevadel loota palju vett ja massiliselt rändlinde.

Kui tulla Jalgsemale aprilli lõpus, ei pääse mööda haneparvedest. Suur-laukhanest ja rabahanest on saanud arvukaimad linnud, neid lendab või ujub siin tuhandeid. Orasepõllud sobivad Eestis rändepeatust tegevatele hanedele toitumiseks, järveveele tullakse päevast puhkepausi pidama ja kõhutäit seedima. Mai teiseks pooleks on rasvavarud kogutud ja lend põhja suunas võib jätkuda.

Ilu lisavad laululuiged. Üks paar proovib siin pesitseda, võõraid liigikaaslasi nad enda koduveel näha ei soovi. Aga siin peatub ka mitut liiki parte ja pütte, samuti lauke ja tutkaparvi, muda-, tume- ja heletildreid. Veerohkel kevadel on linde palju, kuival kasinalt.

Üks või kaks paari hallpõsk-pütte on valinud järvekese endale elupaigaks. Nende pulmamängud koosnevad kaunitest rituaalidest: üheskoos ujumine, nokkade ristamine, sukeldumised, pesa ehitamine. Jääb loota, et vesi enne suve otsa ei saa. Hallpõsk-pütid on kenad linnud, aga inimkõrva jaoks koleda häälega. Üle vee kostuv röökimine on lausa ehmatav helipilt. Võiks arvata, et lähimas talus on hakatud siga tapma ... Samas suudavad pütid teineteisele kõik olulise sel moel ära öelda.

Kaunimalt kõlavad kevadkontserdid kaldaäärses vees – tuhanded konnad koevad! Rohukonnade kudemist saadab nurruv pulmalaul, mis kostab nagu mõnuleva kassi hää. Pulmaajaks sinise kuue selga saanud isased rabakonnad mulksuvad, justkui havgataks kauges külas koer. Ja kärnkonnad muudkui kräuksuvad kutsuvalt oma südamedaame otsides. Iga pulmaline loodab oma õnnele. Konnade eluröömsat pulmapidu lähedalt vaadates-kuulates tunned, kuidas endagi suunurgad ülespoole kaarduvad. ♦

Lotte garaažist tuleb põkaside igaks otstarbeks

Sõbrad kutsuvad Lauren Braksi (24) Lotteks, sest ta oleks ehtne Leiutajateküla elanik. Esimese aiatraktori ehitas Lauren juba 15aastase noorukina, nüüdseks on ta oma garaažis elu sisse puhunud juba neljale põkale.

Tekst ja fotod Maria Karumets

Leiutajapisiku pärast kutsuvad sõbrad Lauren Braksi Lotteks.

Lauren Braksi neljanda omatehtud traktori kapotile on kirjutatud JCB ja Lotte Garage.

JCB seetõttu, et kollaseks võõbatud keredetailid just nimelt seda marki masinaid meelde tuletavad, ja Lotte Garage sõprade hüüdnime järgi.

Auto-motofoorumis on Laurenil teema „Väike traktor, põka ja projektid“ avatud juba 2009. aasta kevadest. Just siis hakkas ta ehitama oma esimest traktorit. Alguse sai see tuttava aias seisnud poolikust projektist: olemas olid raam ja rattad, autoroller-eri esi- ja tagasild. Lauren tegi roolisüsteemi ja mootoripuksid ning tõstis 20 aastat seisnud uueväärse mootori peale, paigaldas siduri ja tegi ülekande kiiremaks. Mõned pikad päevad täis mõõtmist-keevitamist-ehitamist ning täiesti töötav aiatraktor oligi valmis!

Poolteist aastat hiljem hakkas ta ehitama järgmist. Siis olid olemas sõiduauto Lada kitsamaks tehtud tagasild, käigukast ja kahe rattalise traktori Neva MB-1 mootor, mil võimsust 5,5 hobujõudu. Veidi insenerimõtlemit, tööd ja ehitamist ning lühikese aja pärast tegi seegi traktor juba aiatõid. Masin oli hea abimees ja sellest tundis rõõmu ka Laureni väike õde, sest mis on veel ägedam kui järelkärs lehehunnikus kaasa sõita!

Ühel hetkel andis aga mootor alla. „Tõristasin kolmanda käiguga, peaaegu tühikäigul tuli suurem auk, lülitasin teise käigu sisse ja lisasin kergelt gaasi, käis hea raksakas ja mootor jäi vaikselt seisma, õli nirises ja keps oli läbi ploki tulnud,“ meenutab Lauren. Kuna kodused tööd vajasisid toimetamist, aga vaba raha uue mootori jaoks nappis, paigaldas Lauren traktorile ajutiselt vana Minski mootorratta mootori.

Edasi hakkasid mõtted liikuma juba neljaveolise aiatraktori suunas.

Lauren müüs oma esimese traktori maha ning hakkas kolmandat ehitama. Tööriistamarketist soetas ta 200kuupsentimeetrise ja 6,5hobujõulise mootori, mis leidis Põka 3 ehitamise ajal kasutust Põka 2 peal.

Esimene traktor.

Põka 2.

Ideest teostuseni kulus omajagu aega, lisaks oli Põka 2 neli aastat väga tubli abimees olnud. Neljaveolise Põka 3 ehitus algas vana Lada ja Volvo 700 sildadest. „Seekord siis vähetummisem masin. Pööramine hakkab toimuma liigendiga – nagu oma väike T-150,“ teavitas Lauren 2014. aastal foorumikaaslaselt uuest projektist.

Laurenil on kombeks, et parim teooria on praktika. Nii sättiski ta sillad õuele ning hakkas nende vahele raami välja nuputama. Esmalt tuli Volvo sild kitsamaks teha ning seejärel kaks silda torudega omavahel ühendada, kuid seekord keskelt liigendiga. Viimaseks sobisid Transporteri šarniirid. Kaalujaotusele mõtles ta käigu pealt. „Eks ole näha, kuidas šarniirid vastu peavad, kesklügend peab olema tõepoolest keskel, sildasid annab ju vajadusel liigutada. Sildasid keerutades tundub, et ülekanded klappivad,“ kirjeldas ta toona foorumis.

Möödunud sügiseks oli Põka 3 oma noort peremeest juba peaaegu kolm aastat tublilt teeninud, ent siis tekkis Laurenil vajadus veel suurema ja võimsama masina järele – kerge liigendiga traktor jäi metsas puude tegemisel lahjaks. „Suurem kasepalk lohises järel ja kui ma, nokk püsti, kraavipõhjast välja tulin, väändus tagumine raamiots ära,“ räägib Lauren. „Natuke abi vintsist ning raam oli taas sirge ja töö jätkus. Aga pärast seda jäi see masin kergemate tööde jaoks ning hakkasin ehitama vähetummisemat riistapuud.“

Neljas masin valmis aastatepikkuse kogemuse toel juba kolme nädalavahetusega. Laurenil sõnul peab iga projekt olema eelnevast parem. „Olemas oli üks vana heinaveokäru, UAZi sillad all. Alustasingi tagasillast, tegin selle kitsamaks. Traktori laiuse andis esisild, nimelt on UAZil üks käis lühem. Kitsamaks on tehtud pikem pool ehk tekkis kaks lühikest käist ning poolteljed on mõlemad lühikesed,“ kirjeldab ta. Tagasillast on mõlemalt poolt nii palju maha võetud, et diferentsiaalkorpus oleks keskel, poolteljed on keevitatud otsest rummu flantside külge. Sillatorust on tükki välja lõigatud, faasitud ja uuesti kinni keevitatud.

Raami tegemiseks sai ta sugulaselt varem trepis kasutatud paksu seinaga nelikanttoru. Raam valmis töö käigus. „Ma pole ühtegi asja niimoodi teinud, et joonistaks paberil midagi ette. Suvaliselt silla mõõtude järgi hakkasin tagant ettepoole tulema ja raami kokku laduma,“ kirjeldab Lauren. Keevitamisega on ta sina peal juba lapsepõlvest saati: keevitajast vanaisa näpunäidete järgi hakkas ta iseseisvalt keevitama juba 13aastaselt. Hiljem läks ta isegi seda ametit õppima, ent praegu töötab ta kaubaautojuhina.

UAZi velgedele tellis Lauren Lätist rehvid. „Need on küll tunduvalt madalamad kui UAZi originaalid, aga 15tolliste kalasaba tüüpi rehvide valik pole just hiilgav. Samas pole ka midagi hullu – ikkagi kõige paremad rehvid, mis mul ühelgi projektil olnud, ning porilauad on varuga, et oleks kõrgema ratta võimalus,“ jutustab ta.

Kolmanda põka veermiku ehitus.

Neljaveoline aiatraktor.

KUURIS VEDELENUD MATERJALIST SAI JÄRELVEETAV NIIDUK.

Laurenil on vaja tihti niita: teeääri kodus Iru külas ja heinamaid maakodus Läänemaal. Ta takseeris hindavalt kokku kogutud vanakraami ning võttis sealt taaskasutusse kaks niidukivrakki ja nende mootorid. „Keevitasin muruniitjad kõrvuti kokku ja täiendasin seda raamiga. Tagumised rattad panin üles-alla liikuma, et saaks suuremat rohtu kõrgemalt niita ja pehmemat tavakõrguselt. Tiisli tegin käru veopesaga, väljavise tuli teha vabamaks. Terade vahe jäi viis millimeetrit ja riba vahele ei jäta,“ kirjeldab Lauren oma leiutist.

Ehkki niitmiseks tuleb seda aiatraktori järel lohistada, see aga tähendab, et kütust vajab suisa kolm mootorit, õigustab masin end Lauren'i sõnul igati. „Õnneks traktor ise ei võta suurt midagi, muruniitja mootoritel tundub ka piisavalt rammu olevat, sest välja pole need surnud. Kord niitsin hektari üpris rasket rohtu ja küttekulu oli mõlemal mootoril poolteist paagitäit. Ühe esimese ratta lõikasin hiljem ära, et väljavise oleks kohene, pärast seda võttis päris korralikku heinagi,“ kiidab Lauren.

Viimase traktori juures on Lauren välimusele rohkem rõhku pannud. „See on mul esimene, mille kapott on!“ sõnab ta naerdes ja keerab summutitoru küljest ära, et kapoti alla näidata. Ka keredetailide tegemine käis nii, et Lauren lõikas jupikaupa plekki välja ja hakkas külge sobitama. „Jalg jäi ratta ja raami vahele, oleksin äärepealt jalaluu murdnud, siis pidin kiirelt tagumised porilauad tegema. See on nüüd esimene traktor, mille kohta mu emagi ütles, et sel on juba stiili ja väljanägemist,“ sõnab ta. Varem noor leiutaja traktori väljanägemisele lihtsalt tähelepanu ei pööranud.

Kapoti alt ilmub hoopis isetüüpi jõuallikas. „Mootor on veoauto külmikuagregaadilt pärit Kubota Z-400, väljalaskeaasta 1998. Sel ajal oli see seeriatootmises üks väiksemaid diiselmootoreid. Kaks silindrit, 400 kuupsentimeetrit ja 10 hobujõudu,“ toob Lauren välja. „Käivitub ja käib, nagu Jaapani päritolu diisel ikka, mõnusa podinaga. Küttekulu toob naeru näole: kui talvel pidevalt, gaas põhjas, lund nügida, oled väga kõva mees, kui liitri tunnis läbi põletad. Ühel metsategemise päeval lõksus viis tundi peamiselt tühikäigul ja diisli kulus kaks liitrit.“

Käigukast pärineb sõbra põllurallikalt, sõiduautolt Volkswagen Passat B3. „Diferentsiaal on kinni keevitatud. Kardaunid, mis muidu peaksid auto esirattaid vedama, panin sildasid vedama, et ülekanne aeglasem oleks. Sildasid veab üks pooltelg ette, teine taha,“ seletab Lauren. Mootoril on orginaalis tsentrifugaalsidur ning ülekanne aeglustamiseks on käigukast ja sidur ühendatud rihmaga. „Sidur hakkab haakima tühikäigult pööret tõstes nagu automaatkastiga autol, käike saab ilusti sõidu ajal vahetada ning kohalt võib rahulikult teise või kolmandaga minna. Libisema hakkab see päris suure koormusega, siis on kerge must toss korstnast väljas. Täpselt nagu iga sidur, ei kannata ka see pikalt libistamist, sõidu ajal on häälest kuulda, et nüüd hakkab väheks jääma. Siis on aeg käik alla vahetada,“ kirjeldab Lauren. Et tegemist on põhimõtteliselt poolautomaadiga, saab sõitmisega vabalt hakkama isegi Lauren'i 8aastane sugulane. Traktori roolisüsteem pärineb UAZilt, pidurisüsteem ja pedaalid vanalt Ladalt.

Lisaks välimusele on rõhku pandud ka mugavusvarustusele. Iste pärineb traktorilt T-16, kuid padjad sinna peale meisterdas Lauren ise. Istme sisse paigaldas ta aga Volvot pärit istmesoojenduselemendi.

Talvisel ajal leiab traktor kasutust lund lükates, tihti on vaja aidata sõbral ka jäärada lahti lükata. Sestap on masin mõõtnetelt täpselt selline, et seda saab auto järelkäru transportida. Kaalu on sel umbes 400 kilo. Koduhoovis pealinna külje all Iru külas on väga mugav väikese traktoriga kõik tööd ära teha. Suurim abi on Lauren'i traktoritest aga maakodus Vatla külas Läänemaal, kus tuleb küttepuid teha, muruplatse ja heinamaid niita ning järelkäru vedada.

KASVUMAJA

Ainulaadse tootevalikuga aiatarvete pood

pood.kasvumaja.ee

Suveks on Laurenil plaan lumesaha asemele kopp ette ehitada. Saha tegi ta vanast kanalisatsioonitorust, selle liigutamiseks ostis ta kõige odavama ATV-vintsi. Et sahk oleks keeratav, on kinnitused kardaaniristide ja tõmmitsatega. „Kui saha tahapoole kaldu lasen, saan koduhoovis niimoodi lund lükata, et muruservi üles ei keera,“ ütleb Lauren.

Päris kõike pole õnnestunud vanarauahunnikutest leida, toru ja plekitahvleid on tulnud juurde osta. „Selle traktori juures ongi need Lätist tellitud uued rehvid kõige kallimad, ülejäänud osad on kas kodust leitud või sõpradelt saadud. Kui enda töötunde mitte arvestada, olen traktori ehitamisele kulutanud umbes kolmsada eurot,“ sõnab Lauren. Ta märgib, et üks tal ole ka väike kogumispisik – kui kusagil mõnd metallijubinat või varuosat näeb, küsib selle endale. Iial ei tea ju, mida millegi ehitamisel vaja läheb!

Töö käigus on Lauren palju õppinud ja aina paremaks saanud. „Esimestel traktoritel kukkus ikka mõni jupp küljest ära, aga viimane on juba nii tugev, et naljalt enam midagi ei lagune,“ ütleb ta.

Lisaks leiutamise- ja ehitamiskirele armastab Lauren ka vana tehnikat restaureerida. Oma järjekorda ootavad hoovil kastiga Moskvitš ja Nissani kaheksakohaline vana kooli buss. ♦

OÜ Aed ja Muru pakub laias valikus **MURUSEEMNE SEGUSID**

- spordimuru
- kodumuru
- varjumuru
- ilumuru
- universaalmuru

**Meie murusegusid võib leida
Bauhofi ja Ehituse ABC kauplustest üle Eesti.**

**Põllumehet pakume
põldheina ja karjamaa heinaseemnesegusid.**

Rakke rikkus on kultuurikihis

Kuraditosin aastat Rakke kultuuriveduriks olnud Rene Põllumaa unistab kunstilisest juhist ja et majas oleks rohkem ruumi proove teha, et jaguks publikut ja raha üritusi korraldada. Headest mõtetest puudu ei tule.

Tekst Arnika Tegelman,
fotod Arnika Tegelman ja erakogu

„Ah et otsite seda suurtükitoriniga maja?“ pärivad kaks lõbusat lõuapoolikut Rakkes Grossi poe ees, kui neilt kultuurikeskuse juurde teed küsin. „Sõitke otse üle raudtee ja siis enne suurt risti paremat kätt ongi.“

Tegelikult on teekond pikem, sest kultuurikeskus asub aleviku keskusest eemal. Varem jagas kultuurikeskus maja Rakke vallavalitsuse ja politseijaoskonnaga, kuid halduseform tühjendas hoone ametnikest ja nüüd on siin vaid Väike-Maarja valla teeninduspunkt. Majas on vaikne. Väga vaikne. Ühest kabinetist leian istumast endise Rakke vallavolikogu esimehe Enno Eilo, kes peab sporditöö korraldaja ametit ja juhatab kätte kultuurikeskuse direktori kabinetit.

„Nii hädasti oleks majja vaja teist inimest, et mõtteid vahe-tada ja tööd jagada,“ ütleb Rakke kultuurikeskuse direktor Rene Põllumaa murelikult maja tegemistega seotud fotoalbumeid lapates. „Kasvõi paneks albumisse pilte ja kirjutaks juurde, millega tegu. Sellist inimest, kes teeks kunstilise juhi tööd. Praegu olen iga ürituse loomise juures lõppvaatuseni välja ja siis mõtlen, et nii palju jäi tegemata. Ja jäigi tegemata!“

Ta toob näite ühest oma teisest laupäevast veebruaris. „Kir-jade järgi töötame ju kõik viis päeva nädalas ja kaheksa tundi päevas. Aga tegelikult? Laupäeval sõitsime kell 17 näiteringiga, kus kaasa teen, Pajustisse – tükk on Oskar Lutsu „Valimised“, mille tööme lavale viimasteks valimisteks. Enne panin maja valmis, sättisin lauad paika rahvaralli Pandivere Talv 2018 õhtu-seks peoks, see algas kell 20. Pajustist jõudsin tagasi pool üks öösel, rallimeeste pidu kestis neljani hommikul. Siis koristasin veidi ja kell 5.45 jõudsin koju. 9.15 olin majas tagasi, sest kella kümneks oli vaja saada tantsuplats tühjaks: Riina tüdrukutega (rahvatantsurühmade juhendaja Riina Gull – toim) tuli tantsima. Ja kell 14 algas väikeses saalis kino,“ kirjeldab Rene.

Just ringijuhid on need, kellega ta saab üritusi korraldades nõu pidada. Kord aastas, sügisel, kutsub Rene kokku ümarlaua, kus koos ringijuhtide ja teiste piirkonnas toimetavate tub-lide tegijatega pannakse paika suuremad üritused ja ringide esinemised.

Teine mure on, et iga aastaga muutub keerulisemaks pidudele head ja taskukohast tantsubändi leida. „Alati kõige odavamad bändi ei julge kutsuda, ma olen orki langenud, häbene või silmad peast. Mõne ansambli – ka mõne tuntud ja kallima – lugude järgi ei saagi tantsida, neid saab kutsuda vaid kontserti andma. Kui pilet maksab viis eurot, siis rahvas tuleb, mõnel peol küsime paar-kolm eurot piletiraha. Vald toetab kõiki üritusi, muidu ei saaks ma ühtegi teha,“ selgitab Rene ja loodab, et nii jätkub see ka uues vallas – Väike-Maarjas.

„Kümme eurot saan pileti eest küsida vaid aastalõpupeol,“ tunnustab Rene. „Aastavahetuse pidu toimub ikka ka!“ Jah, te lugesite õigesti – Rakke kultuurikeskus on üks väheseid kultuuriasutusi, kes uue aasta esimesel tunni rahvale ukse avab

Rene Põllumaa kurdab, et lava kõrval on ainult üks ruum ja see on puupüsti asju täis.

Rakke meeskoor 1929. aastal.

ja peole kutsub. Paljud teised kultuurimajad on sellest loobunud, sest kahjusid ja koristamist toovad selle peo ülemeelikud (loe: ülejoonud) pidulised palju. „Kui ühel aastal enda terviserikke tõttu peo ära jätsin, tuli sellest suur pahandus. Varem kogunes siia 150–200 inimest, kahel viimasel aastal küll vaid 50 ringis. Ja ma ei tea, kas uues vallas see tava jätkub või saab aeg ümber.“

Rakke kultuurikiht on paks. Siit on pärit näitekirjanik Hugo Raudsepp ja helilooja Ferdinand Mühlhausen, kelle tuntuim laul „Vaikne kena kohakene“ on ka Rakke kooli hümn. Ferdinand soetas Rakkes Ülesoo kõrtsi vastas üle maantee krundi, kuhu ehitas kaupluse. Oli Rakke haridusseltsi abiesimees, kuid aastal 1911. siirdus Peterburi. „Rakke ongi nagu vahejaam – siia tuldi ja siit mindi suurde maailma, paikseks jäid vähesed. Minagi olen siia sisse rännanud,“ ütleb Rene, kel saab sügisel siin elatud 38 aastat. „Tunnen end siin juba koduselt. Praegu saan muidugi heal meelel öelda, et sündisin Lääne-Virumaal: valdade ühinedes sattus Aseri Lääne-Virumaa koosseisu.“

Rene õppis Aseri laste muusikakoolis klaverit ja kiidab tänini oma klaveriõpetajat Juta Tiitsot. „Julgesin selle pealt pärast keskkooli lõpetamist tulla Rakke laste-aeda muusikakasvatajaks,“ ütleb ta.

Kohe haarati ta ka kultuuritegemistes osalema. „Laulsin segakooris, mida juhendas Arno Kasemaa, tuntud kirjanik, tema kirjutatud on näiteks romaan „Rannamännid“, ja ise hakkasin naisansamblit tegema. Siis tuli pere ja lapsed – mul on kolm tütar – ja kõige selle kõrvalt lõpetasin Viljandi kultuurikooli,“ räägib Rene. Rakkes tegutses siis lubjatehase ametiühingu klubi, kus Rene kultuuritöö alguse sai.

Kui 1989. aastal valmis Rudolf Pälsoni nimelise soovhoosi ametiühingu klubi, lubjatehase klubi likvideeriti. „Ja mina sattusin muusikamaale – õpetasin muusikat Kilti koolis. Kui endine kultuurijuht Annika Aasa ära läks, alles siis jõudsin ringiga Rakke kultuurikeskusesse ja nüüd olen sellel kohal olnud 13 aastat.“

Rene on kurb, et lasteaias, kus ta ka muusikat õpetab, on nüüd vaid kolm rühma ja noored kipuvad Rakkest lahkuma. Sellele andis hoogu keskkooliosa sulgemine, põhikooli lõpetajad lähevad siit mujale: Nõosse, Rakverre, Tartu Miina Härma gümnaasiumi, Jõgevale õppima. „Ja see laps, kes on siit ära läinud, enam tagasi ei tule,“ ütleb Rene.

2019. aasta suurele laulu- ja tantsupeole said Rakke rühmad kirja 19. veebruaril. „Meil on väga tugev rahvatantsuõpetaja Riina Gull, ametilt proviisor. Tantsupisiku sai ta siitsamast Rakkest, tantsis edasi Tartus ülikoolis õppides ja hakkas kodukanti tagasi tulles kohe ka siin tantsurühmas tantsima, aasta pärast sai temast juba juhendaja. Ta suutis ka lapsi tantsu juurde meelitada, rühmad tekkisid justkui iseenesest,“ ütleb Rene ja meenutab, et suurem tantsimine algas esimesest meeste tantsupeost Rakveres aastal 2006, õigemini poistest. „Riinal on kolm poega ja vennapoeg, lisaks nende sõbrad ja nii see poiste rühm kokku saadi ja peole mindi. Sügisel võeti tüdrukud juurde ja nii see tantsuratas veerema hakkas. Tantsisid välja kuni gümnaasiumi lõpuni, siis veel noorterühmana Agatantsulust – olid mööda ilma laiali, aga nädalavahetusel sõitsid koju ja laupäeviti tegid proove,“ meenutab Rene. Ja lisab, et nüüd, tosin aastat hiljem, on juba raskem lapsi sütitada, sest neil on mustuhat muud tegemist.

Rakke naiskoor 2016. aastal.

Eakate tantsurühm Kadakane Jõgeval naiste tantsupeol vihmaga võitlemas.

Rakkes on üle Eesti tuntud robootikaring, mida juhendab kooli muusikaõpetaja Leelo Ambos. „Lapsed on õhinat täis. Leelo ikka ütleb, et oleks laulukoori ka selline tung – robootikasse ei saa nii palju lapsi vastu võtta, kui on tahtjaid.“

Need, kes laulda tahavad, saavad ennast proovile panna 21. märtsil Rakke laste lauluvoistlusel, kus igal kevadel on lauljate ravis pea 30 laululast. „Tänavu on ka ETV „Laulukarusselli“ aasta, kevadel valitakse paremad välja ja sügisel läheb lindistuseks,“ ütleb Rene. Eelmises „karussellis“ osales ka tema laululaps Karel Kurvits.

Rene meenutab, et Rakkest on pärit ka kutselisi lauljaid. Näiteks Kalju Karask, kelle ujumisoskus ja lauluharjutused meenuvad kohe kultusfilmist „Mehed ei nuta“, ja Maire Haava, Eesti muusika- ja teatriakadeemia klassikalise laulu eriala lõpetanud naine, kes töötab aastaid

Estonias ja on praegu vabakutseline, lüües produtsendina kaasa Pille Lille muusikute fondi tegemistes. „Kui mina Rakkesse tulin, oli tema keskkooli lõpuklassis. Nüüd on hea talle helistada, kui siia esinejaid vajan,“ lisab Rene. Ja muidugi aitab alati Margo Mitt, kes teeb kaasa ansamblis Minu Isa Oli Ausus Ise.

Koorilaulu on Rakkes järjepidevalt lauldud 137 aastat. Segakoori Rakkes praegu pole, laulutava võttis 2000. aastal üle naiskoor, mida juhatab Rene, ja tõtt-õelda pole sel hooajal hästi ka naiskooriga. „Käime koos, aga lauljaid on vähem. Astusime üles Eesti vabariigi aastapäevale pühendatud kontsert-lavastuses „Aeg...“ Tamsalus. Plaanime taas minna ka suurele peole, kuigi repertuaar on keeruline. Suvel Rāpinas koorijuhtide esimesel õppepäeval tundus, et ei olegi kõige hullem, et saame hakkama. Näiteks Henry Laksi „Ilmaratas“ kõlas naiskoori seades kenasti.“

2012. aastal oli terve lava luiki täis, sest jõuluootuse kontserdil oli külalisesineja Kauri kooli balletiklass Rakverest.

Segarahvatantsurühm Agatantsulust tantsuhoos.

Rakke näiteringi kõige värskem lavastus, Oskar Lutsu „Valimised”: Rein Kerem (vasakult, Tõnis Sägi), Aili Alatsei (Roosi Pluihkam) ja Andres Kiigemägi (Saamuel Pluihkam).

Rakke kultuurikeskuse aastaring algab 1. oktoobril eakate päevaga. Rene loetleb, et neile on esinemas käinud Voldemar Kuslap, Erich Krieger, Heidi Tamme, Boris Lehtlaan ja teised. Sellele järgneb õpetajate-päeva tänuüritus, kuhu kutsutakse kõik need, kes vähegi õpetamisega seotud.

Rakke klubitegevusse on alati kuulunud ka näitemäng. Vahepeal juhendaja pingelise töögraafiku tõttu unarusse jäänud näitering alustas sel hooajal taas tegevust. Hooaja avaõhtul oktoobris enne valimisi tuli näiteringilt lavale Oskar Lutsu lühinäidend „Valimised“. „Peame ka Lutsu oma meheks – „Kevadet“ hakkas ta kirjutama ju Rakkes, see majagi on veel alles,“ täpsustab Rene.

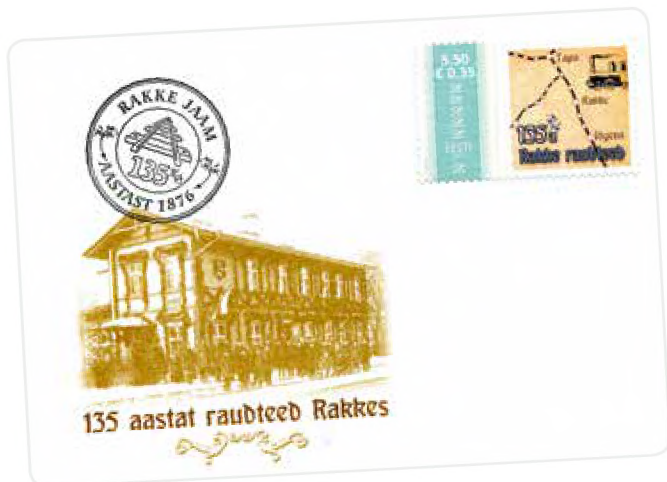
November on ringide sünnipäevade kuu. Kaks aastat tagasi pidas ümmargust sünnipäeva segarahvatantsurühm Agatantsulust, sel aastal tuleb juubel naisrühmal, järgmisel aastal eakate tantsurühmal Kadakane ja kahe aasta pärast on järg naiskoori käes.

„Detsember on tihe. Advendiaeg algab keskalevis purskkaevu juures, kuhu on istutatud meie jõulupuu. Sel aastal vedas, sest Lääne-Virumaal toimus ülemaaline jõuluvanade konverents ja üks tuttav jõuluvana, Arre nimeks, tuli sealt külla ka meile. Kui mina siia majja tulín, oli juba minu eelkäijal Annika Aasaltava detsembri teisel nädalal teha üks jõuluootuse kontsert, kus esinevad kõik oma maja ringid, aga ka koolid ja lasteaiad (varem ka Lahu ja Salla kool, aga neid enam pole). See oli alati oodatud üritus ja saal oli alati pilgeni pealtvaatajaid täis. Kontsert lõppes üllatusesinejaga, 2012. aastal oli terve lava luiki täis, sest külas oli Kauri kooli balletiklass Rakverest. Detsembris toimub ka jõululaat, kuhu ootame kauplajaid üle Eesti ja ka kohalikke. Ühel aastal ringijuhitud ümarlaual jäi kõlama mõte, et need üritused võiks kokku panna, ja nii see juba mõned aastad ongi. Tunniajase vahega on kaks kontserti, laste ja täiskasvanute oma, laadamelu kestab läbi päeva ja päev ise lõpeb üllatusesinejaga. 2016. aastal oli see kandlemees Sander, läinud aastal Väike-Maarja pasunakoor ja ühel aastal Nõianeitsid Pärnumaalt,“ räägib Rene. Detsembrisse mahuvad ka eakate jõululõuna, aastalõpupidu ja uue aasta disko.

Jaanuar on see-eest vaikne kuu.

„Vabariigi aastapäeva tähistasime aktuse, mitte peoga. Aastast 2011 on Rakkes valitud aukodanikke – neid saime enne haldusreformi kuus – ja koos tänukirjaga jagasime samast aastast ka vedureid aasta jooksul enim silma paistnud vallakodanikele, kõige rohkem 23, sel korral 2017. aasta tegude eest 15,“ annab Rene teada.

Märtsis toimuvad laste lauluvõistlused ja aprillil tehakse nalja. Sel aastal on 1. aprillil Rakke kultuurikeskuses Simuna kihelkonna naljapäev „Kes koera saba kergitab...“, mõeldud peamiselt eakatele. See üritus käib külakorda: kord Simunas, kord Laekveres ja siis taas Rakkes.

20. augustil 2011 peeti esimest Rakke valla päeva, mille tegemised olid paljuski pühendatud rongiliikluse 135. aasta-päevale. Rakke vallavalitsuse ja kultuurikeskuse eestvedamisel telliti kohaliku rongiliikluse juubeli auks postmark, mille kujundas Tapa kunstnik Liina Kald. Tema on ka eriümbriku ja kõrvaltempli autor. Margi kujundusel on kasutatud regionaalse raudteesõlmede kaarti. Ümbrikul on foto, millel on jäädvustatud Vabadussõja sangarite vastuvõtt Rakke jaamas. Siis kirjutati kohanimeks Rake.

Mais on emadepäevakontsert koostöös Rakke kooliga. Seda aitavad Renel kokku panna kooli emakeeleõpetaja ja huvijuht, viimane on Rene tütar. „Kõigil üritustel peab kohvikut Rakke naiskoor: ise küpsetame ja müüme ning tee-nime naiskoori kassasse väikest lisaraha,“ lisab Rene. „Tul-lakse terve perega. Emadepäevakontserdi lõpetab samuti külaline, on käinud Alen Veziko, Indrek Kalda, Toomas Lunge. Viimased peod on olnud südamlikud. Tagasisidest oli hea kuulda, et taitlejate kontsert läheb rahvale rohkemgi hinge kui staarid.“

Lastekaitsepäeva 1. juunil tähistasid nad aastaid rong-käiguga läbi aleviku ja parkidesse puid istutades. Viimasel ajal peetakse aga selle asemel perepäeva, uudistada on politsei- ja päästeautod, saab batuudil hüpata ja kohvikus keha kinnitada.

„Juuni on jaanikuu. Varem pidasime jaanipäeva kolmes piirkonnas, nüüd teeme ühe jaaniku, aga vaheldumisi kas Lahus, Sallas või Rakkes. Sel aastal tuleb Lahus, kus eestve-dajaks on MTÜ Kodukülal, mina aitan ka. Toimuvad võistlu-sed ja tantsitakse hommikuni,“ lubab Rene.

Juuli on spordikuu, selle kohta teab täpsemalt rääkida Enno Eilo. Sel aasta toimub üle Eesti tuntud Rakke rat-tamaraton 15. juulil. Läänud aastal oli osalejaid 589, aga headel aastatel on neid saanud kokku lugeda tuhandetes.

2. juunil 2018, algusega kell 10 Sõmeru keskusehoone juures Lääne-Virumaal

Kohalike ettevõtjate, allasutuste ja Põllumeeste Liidu
lustakas ja suurejooneline paraad kell 10.00

- Suur taimelaat
- Parim talutoit ja muud talusaadused
- Ehe ja eestimaine käsitöö
- Suur põllumeeste tehnika-ala
- Maamuuseumite plats
- Palju tegevusi lastele
- Kariloomade näitus
- Erinevad töötoad, kus saab endale meisterdada midagi temaatilist
- Oksjon ja lambapügamise demonstratsioon

Kogu päeva vältav kultuuriprogramm suurel ja väikesel laval,
peaesineja kell 14.00

SVJATA VATRA

- ♦ Festivaliplatsile sissepääs ja parkimine on tasuta
- ♦ Üritus on alkoholivaba
- ♦ Festivali rahastavad Rakvere Vallavalitsus, Rägavere Mõis, Leader ja Lääne-Viru Põllumeeste Liit

Kontakt: tel 527 7235
www.rakverevald.ee

**SISENE –
VAIKSELT!
RÄÄGI –
LÜHIDALT!
KÜSI – VÄHE!
LAHKU –
KIIRESTI!**

Rahvatantsurühmade juht Riina Gull ja Rene Põllumaa.

Portaal Küla uudised kirjutas alles 2014. aastal: „Eesti suurima rattamaratonide sarivõistluse Estonian Cup IV etapp, Pandivere kõrgustikul sõidetav 60 km pikkune Purustaja Rakke rattamaraton, läbib Põhja-Eesti kõrgeima tipu Emumäe. Homme, 5. juulil toimuva Rakke rattamaratoni stardinimekirja on kantud üle 1500 ratturi.“. Nädal enne seda ehk 8. juulil on Rakke avatud raja sõit, kus põhiarvestuses saab startida 48 km pikkusele rajale, aga matkasõit on 19 km pikk. Juulis on Rakke rahvale pakkuda ka üks õige omapärane ettevõtmine – Emumäe

Ettur. See toimub alati pühapäeval Emumäe vaatetorni juures, kuhu kutsutakse kuni kümme vallaga seotud inimest ja mängitakse malet. Eilo teab öelda, et huvilisi oleks muidugi rohkem, aga Eesti ilmale ei või kindel olla – vahel tuleb püsti panna ka varjualused.

Augustis toimub Rakke päev. „Et Rakke jaoks on oluline raudtee – ilma selleta Rakket polekski –, toimus esimene päev raudtee ümbruses, viimased seitse aastat aga kooli internaadi taga, seal on nii laat kui ka kontserdid ja päeval oma juht,“ ütleb Rene.

Rakke kultuurikeskuse hoone valmis aastal 1989 ja esialgu oli koos sovhoosi kontoriga plaanitud hoopis spordisaal, seepärast lavataguseid ja ringiruumi napib. Rene kurdab, et eriti tunneb ta puudust esinejate garderoobide üle, kui külla tuleb mõni teater. Siis on kasutada vaid üks pisike ruum, kus on peegel, lauake, kohvimasin, nõud ja maja koristamiseks vajalikud riistad.

Saalis on kohti 150, kuid vajadusel pressib sinna poole rohkem toole. Kui vaja, saab laudade ümber istuma mahutada ka 200 inimest.

Rakke kultuurikeskuses tegutsevad ringid ja juhendajad

Riina Gull

- 1. kl segarühm
- 3.–4. kl segarühm
- 5.–6. kl segarühm
- 7.–9. kl segarühm
- C-segarühm
- B-segarühm Agatantsulust

Liia Alling

Naisrühm

Helen Potman

Eakate tantsurühm Kadakane

Sirje Orro

Line-tants

Ivi Loomets

Jooga

Rene Põllumaa

- Laste lauluring
- Naiskoor
- Eakate lauluklubi

Mirell Sall

Laste show-tants

Mary Tammet

Täiskasvanute loovusring

Alyona Morozova

Zumba

Ada Vää

Näitering

Taavi Taar

Pilliring/tantsubänd

Kultuurikeskuse suur saal.

Suure saali kõrval on väiksem ja väga madala laega saal. Seal oli varem Pälsoni sovhoosi söökla, vahepeal läks see erakätesse ja seal peeti kohvikut, aga kui too hingusele läks, sai ruumi enda käsutusse kultuurikeskus. „Laulda on selles ruumis raske ja ka tantsijad ei armasta seda, sest kaheksale segapaarile jääb ruum kitsaks. Näitame siin kino. Kohe kolib siia ümber aga raamatukogu, mille ruumides algab remont,“ ütleb Rene.

Haldusreform tõi ruumikitsikusele veidi leevendust: Rakke vallavanema Andrus Bloki kabinet või tegelikult koguni kaks tuba maja teisel korrusel jäi tühjaks. „Siia tuleb täiesti uus pilliring, mille loome riigilt saadud, huvi-hariduseks ja noorsootöökäsi mõeldud lisaraha eest.“ ♦

Lugeja MÄNG

Eelmise lugejamängu küsimuse küsis Kehtna klubi: juba kaks aastat on mõisa tiigi saarel korraldatud kontserte, **mis seal varem asus?** Õige vastus on LUIGEMAJA. Auhinna võitis **Kaja Linder** Tartumaalt.

Rakke rahvamaja küsib: **Oskar Luts alustas Rakkes „Kevade“ kirjutamist, see maja on veel alles. Millise aadressil see Rakkes asub?**

Vastuseid ootame kuni 30. aprillini 2018 aadressil Jaama 4, Türi, 72212 Järvamaa või arnika@aleht.ee.

Vastajate vahel loosime välja kogumiku Koeru ja Simuna kihelkonna regilaule „Laula, laula, suukene, liigu, linnuke-
lekene – regilaule Rakke ümbrusest“ ja kultuurikeskuse logoga pajakindad.

JA SAJA AASTA KESTEL
KORDUB SAMA KEVADE...

10. märtsil kell 19

traditsiooniline tantsupidu

Tere, kevad!

ansambliga Regatt Türi. Külaliseks videodiskor Sulo Särkinen.

Piletid: eelmüügist 13-15 €, peopäeval 20 €

Kevade tervitamine

20. märtsil kell 18 kesklinna pargis.

Murumoori vastuvõtt

kevadpealinlastele ja külalistele!

Kevad saabub 18.15!

Kell 19 kultuurikeskuses ansambli

CURLY STRINGS

kontsert.

Pilet eelmüügist

7 €, kohapeal 10 €

23. ja 24. märtsil

Õnnelikuid tulbipäevad

Türi kultuurikeskuses.

Näitusel sada tulbisorti, töötoad ja lõikelilled müük. Laupäeval loeng

„Stressivaba aiandus“. Maastikuehitaja

Õnne Einer räägib, kuidas minimaalse kulu ja vaevaga rajada ning hooldada aeda.

18. – 20. mai *Türi lillelaad*

20. mai Kevadjubi Veskisillal — Koit Toome

1. – 3. juuni *Türi kevadfestival*

9. juuni

EV 100 ajalooline rongkäik

ja suur rahvapidu Türi lauluväljakul

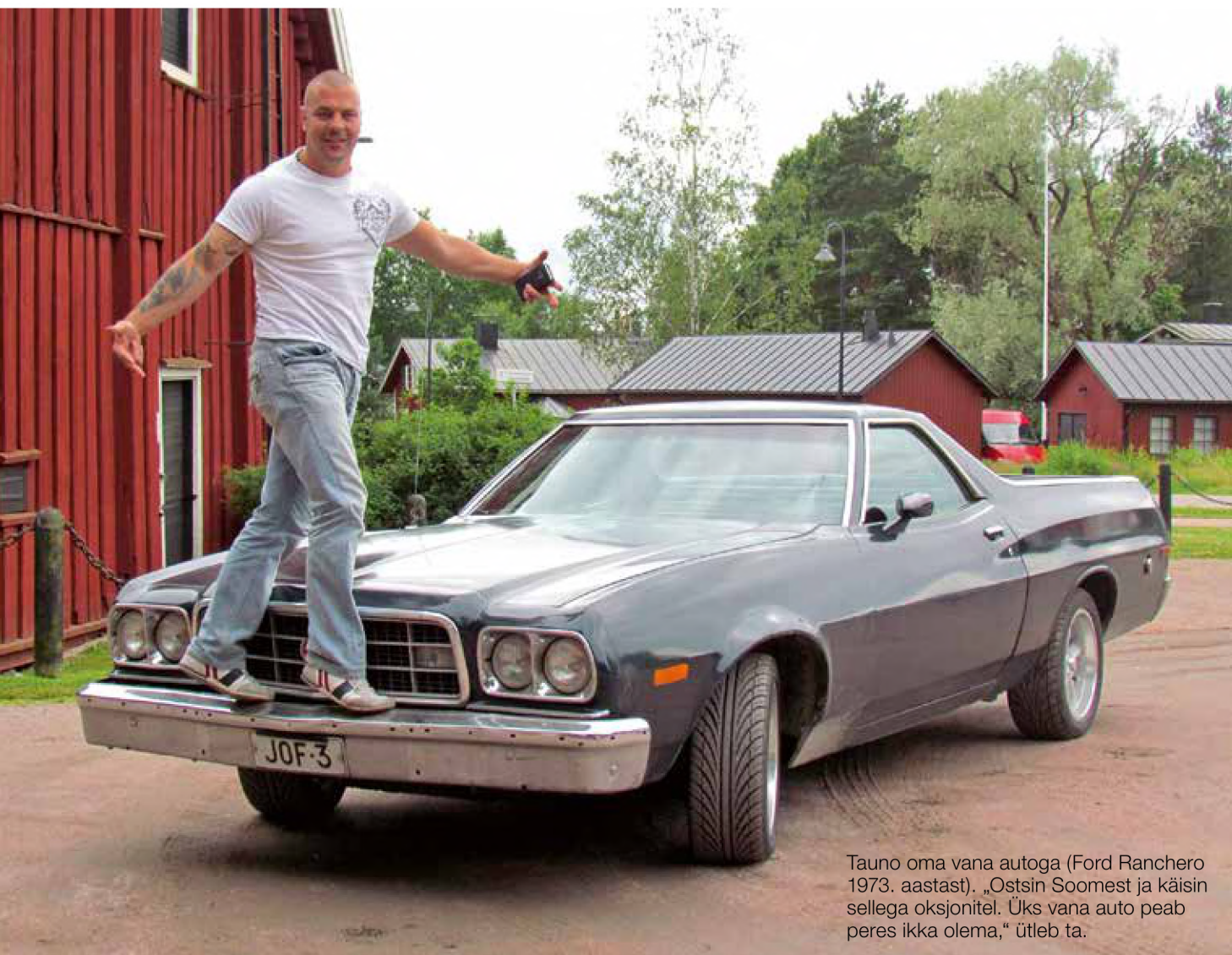
Vaata lisaks:

www.tyri.ee

www.tskl.ee

www.tyrikultuurikeskus.ee

www.lillelaad.ee

Tauno oma vana autoga (Ford Ranchero 1973. aastast). „Ostsin Soomest ja käisin sellega oksjonitel. Üks vana auto peab peres ikka olema,“ ütleb ta.

Hobist võib saada pensionisammas

Igal õhtul pärast päevatööd istub Soomes ehitajana töötav Tauno Laine arvuti taha, et uurida Helsingi ja selle lähipiirkondade oksjonipidajate kodulehekülgi, ajalooga esemete taustu ja hindu.

Tekst Kaire Kenk, fotod erakogu

„On olnud superhäid tehinguid,“ ütleb Helsingis elav põlvalane Tauno Laine muheledes. Ta käib regulaarselt Soome vanavaraoksjonitel ning on hea vaheltkasuga maha müünud nii rokokoomööblit, käsitöövaipu kui ka nõukogudeaegseid köögitarbeid. „Kõige tähtsamaks pean oma hobi juures seda, et sain nii luua oma emale töökoha – väikese poe – ning endale võimaluse osaleda rohkem oksjonitel ja huvilisteni ajalooga asju tuua.“

Emale on Tauno väga tänulik – just temalt õppis poiss, et igasse vanasse esemesse tuleb suhtuda hoolimise ja armastusega. Tema lapsepõlvkodus oli neid palju. Hiljem viis saatus noormehe kokku antiigihuviliste töökaaslastega ning nende innukus ja säravad silmad peale igat õnnestunud oksjoniostu panid ka Tauno ennast internetis harima.

Praeguseks on tal välja kujunenud päris oma lemmikud. „Kogun peamiselt pronksist ja metallist kujusid, tuntumad neist on Vene päritoluga *kasli*’d. Lisaks kogun pojale vanu laste jalgrattaid ja suuremaid vanu metallist mänguautosid, põhiliselt Vene, Jaapani ja Saksa omasid. Nende soetamisel loodan, et kui poeg suuremaks saab, tekib ka temal huvi selliste asjade vastu ja saame koos oma kollektsiooni suurendada,“ räägib Tauno muiates.

Oma poja ja tütre tuleviku kindlustamiseks hangib Tauno oksjonitelt ka Tsaari-Venemaa haruldasemaid münte ning Soome ja Eesti lasteteemalist kunsti. „Nende hinnad tulevikus kindlasti tõusevad,“ on ta kindel.

Kirbuturgudel käimist peab Tauno tõeliselt meeldivaks harrastuseks. Ka tema esimene päris oma antiikne ese, vanaaegne veinipudeli avaja-sulgeja, on mõne euro eest ostetud kirbuturult. „Esimene tutvus antiigihuviliste hulgas oli üks Soome oksjonipidaja. Tema kaudu sain teada teistest oksjonitest ja nüüd käin mitte ainult Helsingi oksjonitel, vaid ka kaugemal.“ Kaugeim neist kohtadest on pea 300 kilomeetrit kodust.

Pensionisammas – haruldane tsaariaegne hõbemünt.

Peale vanakraamioksjonite käib Tauno laomüükidel, mis Eestis on täiesti tundmatud. Need on väga põnevad – korraga müüakse maha kõik see kraam, millele laopinda rentinud inimesed millegipärast järele pole tulnud. „Eestis üritatakse lahkunust jäänud esemed ükshaaval maha müüa, Soomes aga tegutsevad spetsiaalsed ülesostjad, kes kogu sellise kraami ühekorraga ära ostavad ning hiljem suuroksjone korraldavad,“ sõnab Tauno.

Aja jooksul on ta teinud väga häid tehinguid. „Kohe meenub üks 18. sajandist pärit diivan, mille ostsin 65 euroga. Nii kui Tallinna jõudsin, läks 1000 euroga kaubaks,“ meenutab ta. „Hästi ostetakse Eestis ka teise maailmasõja aegseid medaleid ja ordeneid ning muidugi antiikmööblit – see on Eestis ikka väga kõrges hinnas. Nagu ka nõukaaegsed lauanõud, automudelid. Aga vaat selle kuulsa punasemummulise kohviserviisi pidin just jõuludeks ise ühelt antiigikaupmehelt ostma. Nagu ka Vana Toomase laualambi

Tauno värskem leid, nõukogudeaegne hõbedast (proov 916) napsikomplekt: viinakarahvin ja kuus pitsi.

Mänguauto ja jalgratas pojale soetatud kollektsioonist.

sõbrale kingituseks. Neid üldtuntud antiikesemeid polegi veel õnnestunud oksjonitelt osta,” tunnistab Tauno. Ise kogub ta automudeleid.

„Kui alustasin, polnud eriti raha, et palju kaupa osta. Mäletan väga hästi, millest see kõik alguse sai. Tegin oksjonil kahe eseme kohta pakkumise, üks neist oli kirjutuslaud ja teine nahast diivanikomplekt tammerraamis. Need müüsin maha: kirjutuslaua Soomes, diivanikomplekt läks Eestisse. Müügiraha eest ostsin juba järgmisel oksjonil kaheksa eset! Nii see kasvas. Siis üürisin Soomes endale lao.” Nüüdseks on Taunol vanavara nii palju, et kõike ta jõuagi internetis enam müüa.

Antiigihuviline peab Tauno sõnul end pidevalt harima. „Loen vastavaid raamatuid, uurin internetist. Pean ajalookroonikaid. Jälgin oksjonitelt pakutavaid esemeid: kelle toode, mis hinnaga müüdi jne. Pea iga müüdud asja või mööblitüki eest ostan uut kaupa. Raha ma ei kogu. Kõik mu säästud on uutes ostudes,” nendib Tauno muigega.

Tulevikuks on tal vahvaid plaane. „Olen ostnud oksjonitelt ka *vintage*-riideid. Kui saame poele suurema pinna, tahaks sinna teha fotonurga, kus

inimestele vanaaegses stiilis fotosessiooni pakkuda. Kogu interjööri – mööbli, vanad telefonid ja muu saame ju oma poest võtta ja kasutada,” kirjeldab ta.

Tauno eriline lemmik on puidust valge rokokoo-stiilis mööbel, oksjonitelt on ta soetanud kummuteid, puhvetkappe ja voodeid. Ega need Soomeski odavad pole, aga Eestis on veelgi kallimad. Väga minev kaup on ka tammepuust söögilauad ja toolid: Soomes maksab komplekt 100–120 eurot, Eestis võib julgelt küsida 350–500 eurot.

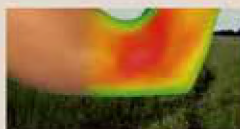
Samas saab Eestist Soome antiigihuvilistele väärt kraami viia. „Soomlased hindavad väga Türgi ja India päritolu käsitöövaipu. Need on Eesti neti-oksjonitel ja antiigipoodides ka suhteliselt kallid, umbes 300 eurot keskmise vaiba eest, kuid Soomes saab sama vaiba eest 1000, isegi 2000 eurot,” selektab Tauno. Veel hindavad soomlased väga oma- maiste portselani- ja klaasivabrikute toodangut.

Mullu sügisel jõudis Tauno oma tegevusega koguni Soome suurima päevalehe Helsingin Sanomat veergudele. „Viib kauba Helsingist Tallinna ja võib selle teekonna jooksul teenida üle 400 protsendi kasumit,” kirjutas ajaleht 29. novembril.

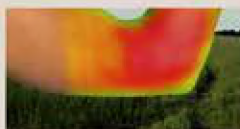

Kas selg teeb haiget?

Back on Track soojustpeegeldav seljavöö aitab selga nii kindlalt toetada kui ka valusid ja põletikke leevendada.

Enne kaitsme kasutamist. Punane ala on märk kõrge-
nenud temperatuurist ja
põletikust.

30 minutit pärast kaitsme kasutamist. Põletiku-
koldesse on toimunud
märgatav vere juurdevool.

**10 päeva kuni 3 nädalat hiljem on näha tule-
must – põletik on oluliselt vähenenud.**

Toodet saab osta Ülikooli Apteekidest!

Vaata lähemalt

www.backontracksport.ee

Eriti uhke on Tauno oma 1700. aastast pärit diivanikomplekti üle.

*Raha ma ei kogu.
Kõik mu säästnud
on uutes ostudes.*

Tauno oma ostudest-müükidest saladust ei tee, sest nagu ta ise ütleb, on selle taga suur töö. „Absoluutselt iga päev tulen pärast päevatööd koju ja vaatan üle kõikide Helsingi ja lähipiirkondade oksjonipidajate koduleheküljed. Ainult oksjoneid pidevalt jälgides saab ülevaate, mida kusagil pakutakse,“ ütleb ta.

Kunstiajaloolase haridust Taunol pole. Oksjonitel pakkumisi tehes usaldab ta sisetunnet ning iga huvipakkuva eseme kohta eelnevalt internetis tehtud taustatööd.

„Olen oma sisetunnet, et see või too ese võib olla küsitud hinnast palju väärtuslikum, mitu korda tänama pidanud. Paar korda on mul Soome oksjonitelt õnnestunud osta Eesti kunstnike maale, mis ühes Tartu galeriis klassikaks tunnistati ja raha kohe peo peale laoti,“ räägib ta.

Iseäranis uhke on ta aga ühe põrandavaasi üle. „Maksin selle eest oksjonil 65 eurot, toosama Tartu galerii pakkus 120. Mulle aga see vaas tohutult meeldis, tundsin kuidagi, et see on eestipärane. Ei müünud. Seis mul kodus, hakkasin netist autori kohta infot otsima ning selgus, et see on tuntud eesti kunstniku Kadri Pärnametsa teos. Hiljuti õnnestus see 550 euro eest ühele kunstikogujale maha müüa.“ ♦

Seemned osta poest!

Igal kevadel hakkavad „rohelistes“ näpud varakult sügelema, aga see toob kaasa üksjagu probleeme. Vahel tundub, et Google ja Facebook tekitavad rohkem kahju, kui tohiks. Kaine talupojamõistuse poole pöördutakse kahjuks alles siis, kui asi läheb päris käest ära.

Tekst Eneli Käger, fotod Eneli Käger ja erakogu

Miks peab ostma seemned poest, kui võib tellida Hiinast või kasvatada taimed hoopis poest ostetud tomatite ja paprikate seemnetest! Selle väite õigustuseks leitakse palju põhjuseid, alates sellest, et poetomatid ja -paprikad on hea maitsega ja taimed lähevad kasvama, kuni selleni, et seemnemüüjad saavad muidu hirmrikkaks. Poest seemneid ostes tahetakse pigem midagi uut ja huvitavat. See, kuidas uued ja huvitavad sordid turule jõuavad, ei huvita samas kedagi. Aga ega need uued ja ka vanad sordid lihtsalt pakendatult seemneriigis kuku!

Mille tagab seemnete poest ostmise? Esmalt selle, et taim tuleb just sellest sordist ja selliste omadustega, nagu te ostu tehes eeldasite. Sordid on edukalt läbinud põllukatsed, saanud õiguse kuuluda Eesti sordilehte. Samamoodi toimitakse ka teistes

Euroopa Liidu liikmesriikides, paljudest sordilehtedest moodustub kokku Euroopa Liidu sordileht. Kauplustes müügil olevaid seemneid on hoitud müügini sobival temperatuuril ja sobivas niiskuses, tagatud peaks olema ka pakendil kirjas olev idanemise protsent. Sort võetakse sordilehte sordi omaniku, esindaja või säilitaja taotluse alusel ja hoitakse seal 10 kalendriaastat, misjärel tuleb seda vajadusel uuesti taotleda. Siit ka põhjus, miks mõned vanad sordid kaovad ja annavad ruumi uutele tulijatele.

Aiapidajad tahavad aga uusi ja huvitavaid sorte, mida meil müügil pole. Ja interneti teel on ju tänapäeval imelihtne tellida! See, kas sordi omanik on üldse andnud loa seda sorti siin kasvatada, ei huvita kedagi!

Terve muld, terve vili, terve inimene

On ammu teada-tuntud tõsiasi, et inimene on see, mida ta sööb. Sellest, mis suu kaudu sisse läheb, sõltub otseselt sööja tervis. E-ained ei ole tervislikud, need pole reeglina looduslikud, vaid tehiskasvatuslikud ja organism reageerib neile kui mürgidele. Selleks, et su toit oleks su ravim, peab see olema looduslik ja ilma mürgideta. Sellisel toidul on mitu nime – mahe, orgaaniline, looduslik. Selleks, et tervendavat toitu kasvatada, peab hoolega valima kasvukeskkonna ja vajadusel sellise väetise, mis oleks taimede loomulik. Just siin tulevad meile appi iidsete maa elukad – vihmaussid. Suuresti tänu nendele on taimede tekitatud orgaanilisest massist saanud viljakandev huumuskiht, millel praktiliselt kõik siin ilmas kasvab. Mustas mullas elavad vihmaussid, kes töötlevad taimede jäänused vermikompostiks ja koos nendega ka loendamatul hulgal mullabaktereid, kes sümbioosis taimejuurtega edastavad taimedele toitaineid. Meie vihmaussid söövad komposteeritud maheveisesõnnikut ja rikastavad seda oma seedetraktis arvukate ensüümidega. Vihmaussisõnnikus on ca 1/3 huumusainet, lisaks mullale ja taimedele kasulikke mikroorganisme. Kasutades Taimerammu tooteid tagab taimekasvataja oma hoolealustele toitaineküllase kasvukeskkonna, kus saak viljade või lihtsalt õierikkuse näol tasub tehtud kulutused kuhjaga.

Mõningaid fakte Taimerammu kasutamisest.

Taimeramm on pikaajalise toimega, mulda segatuna (max 10% mahust) kestab selle kasulik mõju taimedele 3–5 aastat.

Taimeramm kontsentraat on vermikompost vedelal kujul. See sisaldab neidsamu toime- ja toitaineid ja kasulikke mullabaktereid, mis tahke vermikompost. Avaldab taimedele kiiret toimet. Vedela Taimerammuga kastetakse taimi. Toitainete omandamine võib toimuda ka läbi taimede lehtede, pritsimise teel.

NB! Kindlasti lahjendada veega enne kasutamist! Täpsemad juhised leiata tootja kodulehelt www.greentop.ee.

GreenTOP Taimerammu müüvad Espaki kauplused ja Hansaplant, lisaks veel mõned poed. Põlumehed võivad suuremate koguste vajadusel ka otse tootja poole pöörduda. Arvutused näitavad, et kui taimede toitmiseks kasutada maheväetist, saab selle teema soodsamalt lahendatud kui mineraalväetisi kasutades, lisaks hakkab ka põldude mullaviljakus taastuma.

Anname üheskoos oma panuse olles terved, süües orgaanilist toitu ja kasvatades seda maheviljeluse teel.

Tuhala Bio OÜ | Tel 503 1118 | info@tuhalabio.ee | www.greentop.ee

Kui me räägime raamatutest, muusikast, moest, saame tavaliselt aru, et intellektuaalse omandiga ei saa suvaliselt ringi käia. Sordid, nii seemned kui ka taimed, kuuluvad samuti kaitse alla ja neid ei tohi suvaliselt paljundada. Paraku ei ela sordiaretajad mitte õhust ja armastusest ning katsed on aeganõudvad, mahukad ja paraku ka kallid.

Põhjus, miks ei tohi Venemaalt seemneid meile tuua, on tegelikult imelihtne. Kas olete kindlad, et just see sort on olemas ka EL sordilehes? Lisaks on ju veel piirangud nn kolmandatest riikidest sisse toodavale kaubale. Seadusi, mille otsa komistada, on palju.

Omaette teema on interneti kaudu pagan teab kust tellitud seemned. Vabandus „internetist tellitud seemned on nii odavad, et isegi kui neist ei kasva lubatud vikerkaarvärvilised tomatid või sinised maasikad, ei juhtu mitte midagi“ pole piisav. Keegi meist ei tea, mis seemnetega tegelikult tegu ja kuidas hakkab see liik või sort meie kliimas kas kohe või aastate pärast käituma. Teiseks ei tea meist keegi, millised pahandusetekitajad (haigused, kahjurid) võivad seemnete ja taimedega koos reisida. Isegi see, kui sisse toodud taim hävib, ei tähenda, et hukka saab ka kaasa tulnud pahalane.

Poetomatist võetud seemnete külvamisest on viimasel ajal pisut ka juttu olnud.

Vaevu aasta tagasi kaitstes Kadri Just Eesti Maaülikoolis doktoritöö viirushaigusest, mis levib just söögiks sisse toodud tomatist võetud seemnetega. Tegu on tomati kollase keerdlehisuse viirusega, mis kuulub maailma ühte ohtlikumasse *begomo*-viiruste perekonda. See võib põhjustada isegi saajaprotsendilist saagikadu.

Uuringust selgus, et Eesti ja Rootsi jaekaubanduses müügil olnud Vahemere ja Lähis-Ida piirkonnast imporditud tomativiljadest oli nakatunud 20%. Ehk kümnest tomatist kaks olid ohtliku viiruse kandjad. Nii et tegemist on omamoodi Vene ruletiga! Õigustus, et neid tomateid kasvatatakse vaid oma koduaias ja see ei tohiks

kedagi teist puudutada, ei pea kahjuks paika, sest haigused ei jää aeda pidama. Me ei suuda kontrollida, et putukas, kes täna näksis pisut haige taime küljest, ei külasta öhtul naabri aeda ega levita sel moel tõbe edasi.

Suurt probleemi ei tohiks tekkida, kui koduaia korjatakse seemneid mõnelt taimelt või paljundatakse taimi seemnetest.

Tegelikult on võimalik paljundada ka sorte, mis ei ole kahe sordi ristamisel saadud järglaste esimesest põlvkonnast (F1 ehk hübriidsort). Kuid arvestama peab, et iga sort väsib ja vajab millalgi uuendamist, sest sordile omased tunnused muutuvad tolmlemise käigus. Hübriidsordid on saagikad, suureviljalised, reeglina haiguskindlamad, kuid kasvutingimuste suhtes nõudlikumad (temperatuur, valgus, kastmine, väetamine). Kasvunõudeid eirates ei saa sordikirjelduses lubatud tulemust. Neist sortidest ise seemet võttes hakkab toimuma lahknemine ja taimedel võivad välja lüüa tugevamalt ühe või teise vanema tunnused.

Külvide õnnestumiseks peaksid seemned olema ühtlase idanemisvõimega. Omakorjatud seemnetel võib idanemisprotsent olla väike. Seemned on halvasti kuivatatud, nendest kasvanud taimed haigestuvad kergemini. Sajast seemnest saab taimi poole vähem.

Tihti soovitatakse omakorjatud seemneid enne külvi 10–15 minutit kaaliumpermanganaadi helelillas vees leotada. Hea oleks samaaegselt seemneid ka soojustada, see kiirendab idanemist ja desinfitseerib. Soojendamiseks soovitatakse seemned panna riidest kotis 25–35 minutiks sooja veega (50–60 kraadi) termosesse ja siis külvata.

Peagi algab kevad ja me pääseme jälle õue tegutsema. Unustagem siis eneseõigustused, käitugem õigesti ja hoidkem oma aiad salajastest sissetungijatest puhtad! ♦

Tel +372 50 46 476
+372 50 65 948

Lilli küla, Anija vald, Harjumaa

www.lilliagro.ee

PAKUME TEILE PARIMAT ORGAANILIST VÄETIST HOBUSESÖNNIKUT.

Toode on korralikult laagerdunud, puhas pabul ilma allapanuta, pakitud 30 l kottidesse, hind 5 € kott. Keskmisses kasvuhoonesse on tarvis 3–4 kotti sõnnikut.

Kindlasti segada mullaga! Hobusesõnnik on kogutud talve jooksul ainult tallist ja laagerdunud korralikus katusega sõnnikuhoidlas (ei ole saanud sademeid vms). Laagerdudes on teda mitu korda keerutatud, et see korralikult läbi põleks ja taimi ära ei kõrvetaks. Paari kuu jooksul on ta muutunud lõhnatuks ja tõeliselt heaks kraamiks millega võib teha nii leotist, segada mullaga või panna taimedele multšiks.

Eriti armastavad seda kurk, roosid, tomat, maasikas, vaarikas, viljapuud ja pöösad, samuti sobib üldväetiseks aiamaale. Kurgile ja kõrvitsale annab ta sooja ja ei lase öökülmal taimedele liiga teha. Sobib ideaalselt ka toataimede kasutamiseks.

**PARANDAB MULLA HUUMUSE SISALDUST JA
MIKROFLOORAT, AKTIVISEERIB VIHMAUSSIDE TEGEVUST!**

KASVUHOONETE TOOTMINE, MÜÜK JA PAIGALDUS

Toodame kaar- ja viilkatusega, seinäärseid ning mini- ja tööstuslike kasvuhooneid. Lisaks valmistame eritellimusel kasvuhooneid kliendi mõtude järgi.

MIKS KLIENDID VALIVAD MEID?

- Kui tellite kasvuhoone praegu, siis saate kiire, kvaliteetse, professionaalse paigalduse **TASUTA**.
- Müük, kohaletoometamine, paigaldus ja garantii **tootja poolt**.
- Kuni 6 kuu järelmaksu osamaksed **ilma intressita**.
- IV põlvkonna fermid. Nüüd on konstruktsioon tugevam ja ilusam.
- Rikkalik kogemus, kvaliteetsed materjalid ja patenteeritud tehnoloogiad.
- Teil pole enam kunagi vaja kasvuhoonelt lund koristada.

KAMPAANIA! TASUTA PAIGALDUS ÜLE EESTI

v.a. tööstuslikud, seinäärseid ning eritellimusega kasvuhooned.

○ kattematerjal

- Euroopas toodetud polükarbonaat - 4mm, 6mm, 8mm
- Ei vaja lumest puhastamist
- Vastupidav rahele
- Aknaautomaatikaga katuseluugi võimalus

kõrge tsingisisaldusega terasprofiil 275mg/m²

laiad tugevdatud ukssed

suured õhuaknad

lihtne fermisegmentide ühendus

IV põlvkonna uued fermid

tugevdatud fermid

UV-kaitse

○ ukssed

- laiad
- tugevdatud
- magnetfiksaator
- korralik uksselink
- suured õhuaknad

roostevabast terasest needid

AntiDust teip ja U-profiilid polükarbonaadi kaitseks

tsingitud metallist alusraam

Saadaval pikkusega 2m, 3m, 4m, 5m, 6m, 7m, 10m ja muud ning laiusena 1,5m, 2m, 2,5m, 3m, 3,5m, 4m ja muud!

KONTAKT

Heikkinen OÜ
Rohuneeme tee 1/15, Haabneeme alevik,
Viimsi vald, Harjumaa, 74001, Eesti

info@ecoslider.com
www.ecoslider.com

+372 528 41 00
+372 555 85 999
E-R 08:30-17:00

Duširuum palkseintega sahvrisse

Järvalane Alo Aasma rajas duširuumi oma Koltse talu rehemaja sahvrisse. Et see oli niigi hoone kõige kehvemas seisus ruum, tuli välistada väiksemgi võimalus veel ja niiskusel kahju tekitada.

Tekst Anu Bollverk, fotod Andrus Eesmaa

Hinges unistus maakodust ja viiest lapsest, hakkas toonane Paide linnavalitsuse teabenõunik Alo Aasma 2008. aastal renoveerima Järvamaal Koordi külas Koltse talu, mille ta vanemad paarkümmend aastat varem suvekoduks olid ostnud.

Talu eluhoone on traditsiooniline rehemaja, ehitatud aastal 1850. Esimene suurem töö oli põrandate süvendamine. „Igal pool kaevasime pool meetrit sügavamaks. Teine variant oleks olnud ukseavad kõrgemaks teha, aga siis käiks, pea laes,“ selgitab Alo.

Rehetoa kõrvale kunagisse lattu rajas Alo kõõgi ja sahvrisse duširuumi. Üks eesmärkidest oli säilitada võimalikult palju algupärast, nii sai vana sahvriuks vaid kerge lihvi ja kihi linaõli. „Et põrandad on allapoole viidud, on uks nüüd õhus ja kui WC-sse lähed, roomavad lapsed alt läbi sulle järele,“ räägib Alo naerdes. „Aga mul pole südant seda vana ust ära võtta!“

Sahver oli kõige rohkem kahjustada saanud ruum kogu majas. Kui esimene palgirida sai tervel hoonel ära vahetatud, lõhkus Alo kuu aega hiljem hoovipoolse välisseina vannitoa ulatuses siiski täiesti maha ja ladus Fibo plokkidest uue. „Ülemise müürlatiga oli seal nii, et väljastpoolt lööd kirvega pihta ja mets kajab vastu, aga seestpoolt puuris kogemata mööda ja selgus, et palk on läbi,“ põhjendab ta.

Ühes siseseinas on massiivsed ümarpalgid, koiauke täis. „Algul kujutasin ette, et lihvin paar millimeetrit maha, aga lõpuks sai sellest 1,5 sentimeetrit, palk oli üsna pude. Aga kuna see kandev sein ei ole, siis leppisime ja õppisime seda toredat ussiaugutekstuuri armastama. Palgivahed jäid suuremaks, sinna panime savikrohvi,“ jutustab Alo. Niiskuse eest kaitseb palke Supi saunakaitsevahend, puitlagi on kaetud valge seinavahaga.

Duširuumi kolmas sein jääb maja otsa. „Sein on karkassi peal, taha jätsin 5 cm tuuldumisruumi. Et kui niiskus peaks kuidagi läbi glasuurplaatide, fiiberkummikihtide ja OSB-plaatide palkideni jõudma, siis tuuldub see välja,“ ütleb Alo. Lisaks kahele ventilatsioonile väljatõmbele ripplaes on eraldi väljatõmme ka tuulduva seina ja ripplae vahelt. „Kuna see ruum oli kõige nukramas seisus, siis panime ventilatsioonile rõhku. Võib-olla on siin selle tõttu küll kraad-paar jahedam, aga see pehkinud palksein pani südame valutama. Nii palju on siin majas vaeva nähtud, ei tahtnud riskida.“

Ventilatsiooni saab tööle panna lülitist ja perenaine Epp kiidab selle variandi heaks. „Jätame pärast duši

all käimist paariks tunniks tööle. Pärast koristust samuti, sest äädikas lõhnab tugevasti ja kaua,“ ütleb ta.

Plaaditud põrand on jala all mõnusalt soe. Algul küttis seda elekter, aga kui paigaldati maaküttesüsteem, sai valatud uus põrand ja lisatud küttestorustik. Viimane oleks Alo sõnul olnud tark paigaldada kohe kümme aastat tagasi – ega see leiba küsinuks, raha ja aega oleks aga säästnud. Üldse on elu näidanud, et vanasõna „üheksa korda mõõda, üks kord lõika“ tasub tõsiselt võtta. „Minu soovitus on, et kui hakkad 22aastase nolgina vana maja renoveerima, siis oota kõigepealt, kuni saad 23,“ ütleb Alo muiates. „Ajaga läheb mõte selgemaks.“

Maja uuendama hakates polnud Alol veel mingit ehituskogemust. „Oskasin toona ainult haamrit hoida ja ajasin ehitusfoorumist näpuga järege. Õnneks sattusin hiljem maavalitsuses töötama kõrvuti Rainer Eidemilleriga Paide SRIKist. Lahendasime koos haldusreformi küsimusi ja aeg-ajalt küsisin ikka vahele, et kuule, kuidas selle tuulduva seinaga on – kas vahe peaks olema seitse sentimeetrit või piisab viiest,“ meenutab ta. ♦

ALO SOOVITUSED:

- Esimene kuldreegel: palksein või puidust välisseina ja siseseina vahele jätta õhutusruum.
- Vii ühenduskohad vahelae vahele, kust ventilatsioon torule tekkiva kondensvee ja niiskuse välja kuivatab. Lekke korral on lae peale palju kergem pääseda kui seina taha, suvekodus ei külmu vahelae peal torud ka nii kergesti läbi kui välisseinas.
- Ilma põrandakütteta mina vannituba ei ehitaks. Põrandaküte aitab niiskuse palju kiiremini välja kuivatada.
- Ventilatsioonisüsteemi arvelt ei tasu raha kokku hoida.
- Mõtle üks kord veel läbi, enne kui tegema hakkad! Ka ruumipaigutus, sest pärast reikade, krohvikihhi ja plaatide seina panemist muutub ruum väiksemaks.

Niiske ruum peab olema vee- ja aurutihe

Vannituba, duširuum, sauna leili- ja pesuruum ehk nn märjad ruumid on vana maja renoveerides kõige kriitilisemad kohad. Väga lihtne lahendus duširuum veetihedaks muuta on paigaldada sinna dušikabiin. Teiste valikute eelistajaile jagab tarka nõu ehituse ja keskkonnatehnika doktor Üllar Alev.

Tekst Anu Bollverk, fotod Üllar Alev

Märg ruum tuleks planeerida võimalikult maja keskele.

Märjad tsoonid ehk need pinnad, millele satub tõenäoliselt vesi, on soovitatav teha kiviseina äärde, ent vältima peab soojustamata välisseinu. „Välispiirde äärde või keldrisse märga tsooni ehitada ei soovita, sest seal on kõrgem kondensaadi ja hallituse tekke risk,“ hoiatab Üllar.

Märgade ja niiskete ruumide konstruktsioonid on näiteks magamistubadega võrreldes raskemates tingimustes: õhu suhteline niiskus kõigub 25–100%, seintele ja põrandatele satub vett. Leiliruumis võib õhutemperatuur olla üle 100 °C, põrandale voolava vee temperatuur 5–70 °C. Niiskuskooormus on suurem ja see niiskus tuleb välja juhtida, vastasel juhul koguneb see konstruktsiooni ja hakkab seal probleeme tekitama.

Riskikohaks on ka tarinditesse paigaldatud torustik. „Probleeme tekitavad torustike läbijooksud, külma vee torule tekkiv kondensaad või trapi, tarindite ja veetõkke ühenduskohtade lekkimine. Märgumine pole kiire, ent on pikaajaline ja sageli ei märgata seda enne, kui on hilja,“ nendib Üllar. „Kui tilkuv vesi hakkab puittarindeid kahjustama, siis ei kulugi palju aega – võib-olla ainult pool aastat –, kui võite põrandast läbi kukkuda.“

Märgade ja niiskete ruumide seinad peavad olema tiheda aurutõkkega, märjad tsoonid veetõkkega.

„Veetõkke, selle liited ja läbiviigud peavad veetiheduse säilitama hoone kogu kasutusea jooksul, arvestades temperatuuri ja niiskuse kõikumist, sellest tingitud deformatsioone tarindites, betooni ja mördi aluselisust, pesumasina põhjustatud vibratsiooni ja muud,“ loetleb Üllar.

Veetõkkeks sobivad veetihedad isolatsiooniplaadid, iseliimuv kummibituumen või spetsiaalne keevitav plastvaip, mis paigaldatakse põranda betoontasanduskihi või seinaplaatide peale ja mis jääb ühtlasi pinnakattematerjaliks. „Materjalivalikut on, aga oluline on valitud materjal juhenditele vastavalt ja veetihedalt paigaldada, läbiviike tasub vältida,“ rõhutab Üllar.

Vee- ja niiskustõkke tehakse võimalikult sisepinna lähedale, vahetult viimistluse taha: kas plaatide alla või ongi veetõkkekiht (spetsiaalne plast- või kummimaterjal) kattekiht. „Plaaditud seinal lasevad vuugid veeauru ja vett läbi. Nii põranda- kui ka seinaplaatide alla tuleb kindlasti kanda kiht veetõkkemastiks,“ õpetab Üllar. Kui on soov kasutada vannitoas puitu, siis seda vaid kohtades, kuhu vesi peale ei satu. Duši või vanni kõrval ei pea puit vastu,

Pesuruumi plaanilahendus ja elementide paigutus peab olema läbi mõeldud 5 cm täpsusega. Peidetud elemendid on vaja paigaldada enne põranda ja vahel isegi enne vundamentide ja seinte valmimist. Pildil on vee-, kanalisatsiooni- ja kütetorustikud vahetult enne põranda ja sisemiste vundamentide valamist: ette vasakule tuleb dušš, vee- ja kanalisatsioonitoru otsad on taga seina ääres WC kraanikausile, selle ees WC-potile ja vannile, keskel pesumasinale. Kaarekujuline „kraav“ on pesuruumi vundamendi ehk siseseina alus.

puitvooder sobib ainult niiskesse tsooni, näiteks lakke. Puitvoodri taha jäetakse alati alt ja pealt avatud tuulutusvahe ning vooder viimistletakse vett hüljava laki, õli või värviga.

Põrandal on vaja tagada täielik veepidavus, seepärast tuleb veetõke teha ka vanni ja dušinurga alla. „Veetõke tuleb tõsta ka seintele vähemalt 15 cm kõrgusele ja see peab lõppema korrektselt trapis. Ka ukse lävepaku kohal tuleb see põranda tasapinnast kõrgemale tõsta ja liimida piida külge või alla,“ juhendab Üllar.

Et põrand peab olema eluruumide põrandast tugevam ja jäigem, tasub eelistada betooni, mis on ka niiskuskindlam. „Puitpõrand on võimalik, kui talastik kaetakse sulundiga ja vähemalt 18 mm paksuse vineeriga ning talade samm on küllalt tihe, et vineer läbi ei vajuks – see peaks jääma alla 300 millimeetri. Vineer tuleb taladele asetada vaheldumisi male korras, et liitekohad ei satuks kõik ühele talale, ja plaadid peab servadest toestama,“ annab Üllar juhtnööre. Plaadid kinnitatakse taladele kuumtsingitud kinnituskruvidega, sammuks 150 mm plaadi servas ja 300 mm plaadi keskel. Kruvid süvistatakse 2–3 mm plaadi sisse. Vineerile valatakse 50–80 mm paksune armeeritud tasandusbetoon, ka kalde moodustamine on betooniga lihtsam.

Märgade ruumide põrandad peavad olema kaldega põrandatrapi suunas $>1/80$ (min $1/100$) ja põrandatrapi ümber $1/50$. Suurem kalle võib lisada libastumise riski. Vee äravoolu trapp võiks olla võimalikult ruumi keskel.

MÜÜA!

Müüa talukoht Matsalu lähedal
Hind 45 000 €.

Krista Nõmm
☎ 515 8425

LAHE KINNISVARA

OTSIN KLIENDILE!
Maakodu Koongas,
Hanilas või Varblas!
Võib vajada remonti.

Krista, ☎ 515 8425
krista@lahেকinnisvara.ee

LAHE KINNISVARA

PEAMISED NIISKUSKAHJUSTUSTE TEKKEPÕHJUSED

- Põranda või seinte veetõke on paigaldatud valesti, see lekib või puudub sootuks. Põranda trapi, tarindite ja veetõkke ühenduskohad lekivad, vesi satub põrandasse või puitseina ja kahjustab puittarindeid.
- Põranda kalded on liiga väikesed või vales suunas.
- Vesi pääseb torude läbiviikudest, vanni, dušinurga või WC-poti kinnituskohtadest seina või põranda vahele alustarinditesse.
- Torud lekivad seina sees või tekib külma vee torule veeauru kondensaad ning tilgub sealt puidule ja hakkab seda kahjustama. Liitekohad on riskikohad, sinna tasub teha nn seinakapid, et saaks aeg-ajalt kontrollida, kas kõik on korras. Et kondensvett ei tekiks, peaks külma vee toru soojustama.
- Ruumide ventilatsioon ja küte pole piisav ega pidev.

HEA TULEMUSE VALEM:

- Kandetarindid peavad olema piisavalt tugevad ja jäigad. Koormus põrandatele ja seintele ning temperatuuri ja niiskuse suur kõikumine põhjustavad tarindites deformatsioone – oluline on, et need oleksid võimalikult väikesed ega kahjustaks õhu-, auru- ja veetõket.
- Iga vana maja on unikaalne. Nõu tasub pidada ehitusinseneri ja arhitektiga ning tellida renoveerimisprojekt. Lahendus peab sobima vana maja eripäraga.
- Ehituslahendused peavad olema töökindlad ehk hästi tehtud! Sõss-seppi ei tasu majja lasta, pigem tee ise – aeglaselt, aga korralikult!

Huvitav detail: Pärnumaal Põlde talus on vannitoa trapp peidetud rannakivide alla.

Niisketes ruumides on äärmiselt olulised korralik küte ja ventilatsioon. Parim on põrandaküte, sest see aitab põrandal kiiresti kuivada. Ventilatsiooni väljatõmbe õhuvooluhulgaks tuleb vannitoas arvestada vähemalt 15 l/s ja WC-s 10 l/s. „Niiskus on vaja kindlasti välja saada, seetõttu peab õhuvahetus olema pidev, akna kaudu õhutamine seda pole,“ rõhutab Üllar. Õhk peab liikuma puhastest ruumidest ehk elu- ja magamistubadest saastunud õhuga ruumide ehk köögi, pesuruumi, WC suunas. Parimaks peab Üllar soojustagastiga sissepuhke-väljatõmbeventilatsiooni ning halvimal juhul lahenduseks seda, kus ventilatsioon lülitub sisse ja välja koos valgustusega. Viimane ei taga pidevat õhuvahetust ning ventileerimine katkestatakse just siis, kui veeauru on ruumis kõige rohkem.

Jälgima peab ka seda, et siirdeõhuavad poleks liiga väikesed. „Kui tõmmata duširuumi laest niisket õhku välja, siis peab teistest ruumidest sama palju õhku asemele tulema. Tavaliselt jäetakse selleks ukse alla pilu,“ märgib Üllar.

Kui märg ruum rajatakse teisele korrusele, peab jälgima, et vahelae konstruktsioon ei jääks kahe veeaurutiheda kihi vahele.

„Oletame, et nii esimesel kui ka teisel korrusel on märg ruum, alumise lae alla tõmmatakse kile ja ülemise põrandale tõmmatakse veetõke. Seal vahel on hulk puitu ja soojustust. Kui seal juhtub veeleke, siis niiskus ei pääse mitte kummalegi poole välja, ja see on risk,“ hoiatab Üllar. Niiskus peab saama ühele poole välja kuivada ilma tarindeid kahjustamata.

Teise korruse märjas ruumis peab põrand olema teistest ruumidest suurema kandevõimega, tugevam ja jäigem, eriti kui seal on vann. Kui põrand jääb vetruma, võivad plaatidesse või nende vahele tekkida praod. ♦

Info@pritsipoisid.ee
www.pritsipoisid.ee
tel +372 5620 0504

SOODAPRITS • LIIVAPRITS • KLAASKUULPRITS • VÄRVIMINE

MEIE OLEME PRITSIPOISID.

Oleme pühendunud spetsialistid, kes väärtustavad ja rakendavad oma tegemistes keskkonناسääslikkust ning mitmekülsust.

Meie põhitegevusalaks on soodapuhastusega ja liivapritsiga, elukeskkonna säästliku ning läbimõeldud viimistlusega seotud tööd.

Lisaks sise- ja välisruumi ning erinevate detailide puhastus. Säästmaks Teie aega ja raha, kasutame kõrgsurve pritsimistehnoloogiat, mis tagab laitmatu tulemuse parima võimaliku kiirusega.

Meie seadmed vastavad PED ehk Euroopa Liidu surveseadmete direktiivile ja CE ehk Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud nõuetele ning omavad vastavaid sertifikaate.

Pritsimiseks kasutatakse tavalist söögisoodat, mis on keskkonnale täiesti ohutu. Sooda suunatakse töötlevale pinnale spetsiaalse seadmega kõrgsurve all, soodaterad puhastavad pinna värvist, lakist, roostest ja muust mustusest.

Soodaprits on sobilik:

- restaureerimistöödeks
- puitpindade ja palkmajade puhastamiseks
- kivi, plekk kui ka eterniit katusekatete puhastamiseks
- värvi ja laki eemaldamiseks erinevatelt pindadelt
- klaaspindade puhastamiseks
- kivipindade puhastamiseks
- mööbli puhastamiseks
- tulekahjujärgselt tekkinud mustuse likvideerimiseks
- graffiti eemaldamiseks
- sõidukite kere- ja detailide puhastamiseks

Klaasipuru on abrasiiv, mis on võrreldes soodaga agressiivsem, kuid liivast õrnem. Klaasipuruga töödeldud pinnad püsivad pikalt roostevabad, töötlemisel ei teki tolmu ning klaas on tehtud 100% taaskasutataud materjalist.

Klaasipuruprits on sobilik:

- metallpindade puhastamiseks ja matistamiseks või nende läike andmiseks
- Autode, tööstuslike masinate ning nende mootoriosade puhastamiseks
- Klaasi ja plastiku puhastamiseks
- Rooste eemaldamiseks

Meie jaoks ei ole olemas teostamatuid töid – küsi julgelt!

Vanavanemate tarkusi

Fotod René Viljati kogust

Vanemad, pidagem silmas oma laste edasijõudmist koolis!

Meil on kahjuks üsna laialdaselt maad võtnud vaade, nagu vabaneks vanemad suurel määral lastekasvatuse muredest, kui laps astub kooli. Loodetakse kergeusklikult, et õpetaja võtab nüüd kõik mure ja hoole lapse pärast enda õlule: varustab last tarviliste teadmiste ning oskustega, vastutab täielikult lapse kõlbelise arenemise, kui ka lapse edasijõudmise eest koolitöös, kuna vanemate päämiseks ülesandeks jääks hoolitseda majanduslikkude kulude eest. See vaade on aga ekslik.

Mis on selle põhjus, et meie laste edasijõudmine koolis on sagedasti halb ja nad meid nii mõnigi kord üllatavad „nõrkadega“ koolitunnistusel?

Harilikult veeretatakse kogu süü lastele, süüdistades neid hooletuses ja laiskuses. Kuid miks oli laps hooletu ja laisk? Kuidas oli tal võimalik laiselda ja „emidagi“ teha? Teame ju väga hästi, et lapse tahe on väike ning puudulik, tal puudub järjekindlus, püsivus, väsib kergesti ära, tahakski olla korralik, oma tööd hoida korras, kuid ei jõua end takka sundida, ei jõua kergesti mõtteid hoida koos ja tagajärjeks on puudulik edasijõudmine, „nõrgad“, istumajäämine.

Kuna laps ei suuda täielikult vastutada oma töö ja tegude eest, peavad kasvatajad (kas vanemad, või isikud, kelle hoole alla on usaldatud laps) laste õppimise järel kodus

valvama ja selleks igati kaasa aitama, et koolitööd saaks korralikult tehtud ja laps oma aega ei raiskaks kasutu või isegi kahjuliku tegevusega. Eriti tuleks seda silmas pidada neil vanematel, kelle lapsed õpivad linnas ja kes elavad võõraste juures. Siin tuleb korterivanemalt tingimata nõuda, et nad laste ülevalpidamist ja tööd tõsiselt silmas peaksid, siis jäävad vanematel nii mõnedki kurvad üllatused tulemata.

Juhin siinkohal lastevanemate tähelepanu sellele, et laste õppimist takistavad päälle laiskuse veel teisedki põhjused, nagu ande vaesus, vilets tervislik seisukord, puudulikud õppimistingimused.

Tuleb kiiresti tarvitusele võtta energilised abinõud, et laps kiires korras üle saaks raskustest õppetöös. Selleks tuleb leida vastav isik, kelle juhatuse all see järele õpitakse, mis varem on puudu jäänud. Lapsed üksi, omal jõul sellega toime ei saa. Lastel tuleb lasta tunde võtta nõrkades ainetes ja seda juba nüüd, et kevadel, kus möödunud aasta eeskujul korraldatakse õpilastele katsed, ei tuleks raskusi lapse edasijõudmisel järgmisesse klassi. Juhin siin vanemate erilist tähelepanu asjaolule, et tänavu läinud aasta eeskujul õpilastele ainult ühes aines võib järeleksamini määrata. On õpilasel kevadel rohkem nõrku tunnistusel kui üks, peab ta paratamatult jääma teiseks aastaks klassi. ♦

Taluperenaine, märts 1930

Poiss seaga.
Foto: Parikas,
1935. aastal Virumaal

1926. aasta kevadel Emajõe lual.

Ruhnu naine kündmas 1935. aastal.

Pinatisupp munaga

(6 inimesele)

400 g pinatit, 400 g oblikaid, 2½ l aiaviljaleent, ½ kaali, odratangu või kruupisid, 2 spl võid, 1 spl jahu, 1 sibul, tilli

Keedetakse harilik aiavilja leem kruupide ja tilliga ning kurnatakse läbi sõela. Pinatid ja oblikad (nõgesed, naadid) pestakse hästi läbi ja keedetakse leemes pehmeks, hõõrutakse läbi sõela ja pannakse ühes leemega kastrulli tagasi.

Või ja jahu lastakse kastrulis ühes peenestatud sibulaga pruuniks minna, kuum leem kallatakse vähehaaval juurde ning lastakse veel kord keema minna. Lauale andes lisatakse natuke haput koort ja peenestatud tilli. Leeme juurde antakse poolkõvaks keedetud mune.

Võilille salat

Perenaised võivad juba varakevadel perele lauale anda rohelist salatit, tarvitades selleks igal pool tärkavaid noori võilille lehti.

Kõige õrnemad võililled kasvavad kas langenud lehtede all ja kivide vahel või kergel liivasel maal.

Võililled lõigatakse terava noaga juurelt maha, eemaldatakse kõik inetud ja vanad lehed. Pestakse hoolega puhtaks, et südame lehtedesse ei jääks liiva ega mulda ja nopitakse sõrmedega tükkideks.

Külmad, soolveel keedetud kartulid lõigatakse õhukesteks libledeks, segatakse võilille lehed hulka ja kallatakse vahustatud hapukoore kaste peale. Hapukoorese pannakse pisut soola, maitse järele suhkrut, äädikat või sidrunimahla, lüüakse vahule ja kallatakse salatile.

Väga häa on võililledest salatit valmistada ka hilja sügisel, kui teisi salateid pole enam saadaval. Ühel soojal ja sulal talvel valmistasin sellest salatit 25. jaanuaril.

Eriti laialt tarvitatakse kevadel võililli salatis Austrias, kus neid süüakse ainult äädika- ja oliivõlikastega.

Taluperenaine, mai 1931

D-Pärlid 1000

Päikesevitamiin

Kui teie peres on põlvest põlve pärandatud retsepte, nippe ja vanavanaemade õpetussõnu, kuidas kodu korras hoida, kuidas hoida pere liikmete vahelisi suhteid ja eluga toime tulla, jagage neid ka Maale! lugejatega.

Ootame teie kirjutisi aadressil toimetus@aleht.ee või Jaama 4, Türi, 72212 Järvamaa kuni 30. aprillini 2018. Parimate retseptide ja lugude saatjate vahel loosime välja päikesevitamiini D-Pärlid 1000 firmalt PharmaNord.

Pharma Nord
www.pharmanord.ee

OSTAN

VANU FOTOSID NING
IGASUGUSEID SPORDI- JA
KOOLILÕPUMÄRKE

TEL 525 8325

Uduloor

Meie kevades ei saa kuidagi hakkama ühe hea sallita. Selleks kudusin lihtsas pitskoes veidi omamoodi vormiga salli, milles on koos lina, puuvilla, siidi ja mohääri.

Tekst ja fotod Inga Torim

Kogu sall on kootud ripskoes ehk pitskoe tagasirida on kootud tavapärase pahempidise rea asemel parempidises koes. Nii ei ole vaja sallil pooli eristada, see on ühtmoodi kantav mõlemat pidi.

Kogu salli ulatuses koo 2 lõngaotsa koos. Alusta alt servast ning kasvata silmuseid igal real mõlemasse serva juurde. Esimestel ridadel kasvata kummastki servast 6 silmuse kaugusel, pitsikirjast alates kasvatab kiri juba ise lisa.

Kõige lõpuks koo paelad.

Vaja läheb:

- BC Garn Allino (50% lina, 50% puuvilla, 50 g / 125 m), helehall (värvikood 06), ca 200 g
- Drops Kid Silk (70% mohääri, 30% siidi, 25 g / 210 m), udusinine (värvikood 06), ca 70 g
- vardad 4 mm
- heegelnõel 3 mm

Alustamiseks loo vardale 39 silmust, 2 lõngaotsa koos ja pehmelt.

Salli servad koo silmuselised: tõsta iga kord servasilmus rea alguses kudumata selliselt, et lõng jääb sel ajal töö ette, rea lõpus koo servasilmus parempidisel.

Alustuseks koo 6 rida ripskoes, kasvatades igal real 2 silmust juurde.

1. rida: tõsta servasilmus kudumata, koo 6 pp, 1 õhksilmus tagurpidivõttega, koo 27 pp, õhksilmus tagurpidivõttega, 7 pp. Tagasireal koo õhksilmus keerdsilmana läbi.

2. rida: alustades on real 41 silmust ja kui 6 rida ripskudet on kootud, peab vardal olema 39 + 12 ehk 51 silmust.

Nüüd alusta pitskoega. Skeemi saad järgida kuni 18. reani, edasi jätkka lihtsalt samas vaimus.

Koekirja kõrgus on 6 rida, salli kõrguseks koo 10,5 kirjakorda.

Nüüd loo mõlemas servas paela jaoks juurde 60 silmust. Ikka selliselt, et kui jõuad rea ühte otsa, loo sinna paela jagu juurde, ja kui tagasi kood, siis teisele poole 60 silmust juurde.

Paelte ja ülemise serva kõrguseks koo 13 rida.

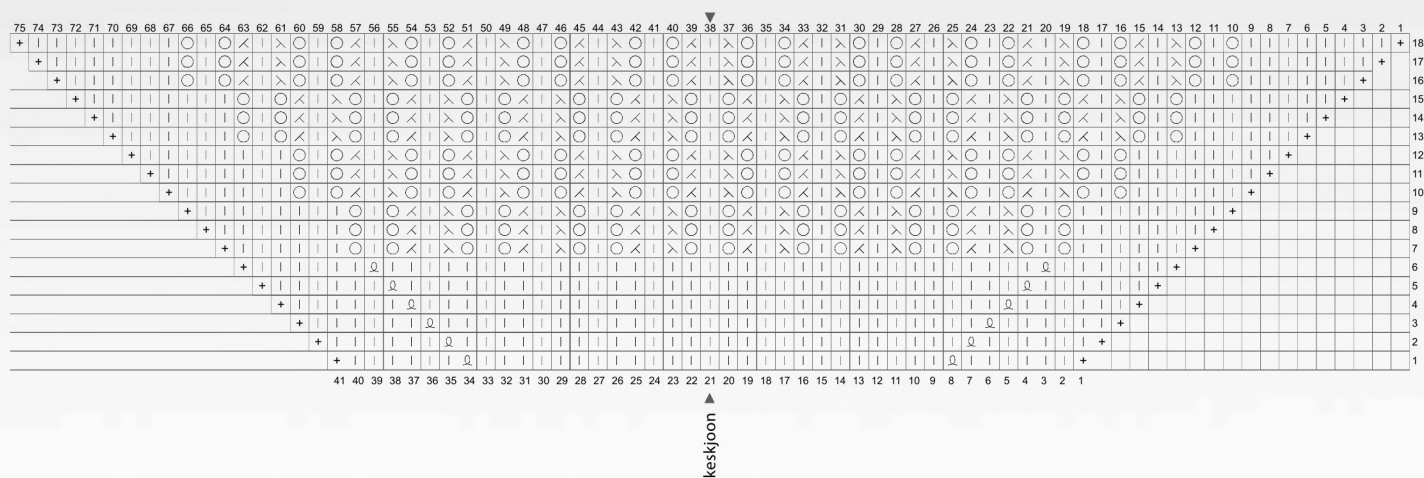

Minu salli ülemise serva pikkus koos paeltega tuli 220 cm, paelte alt jäi laius 120 cm, salli kõrguseks tuli 70 cm.

Viimistlemist alusta salli pesemisest villapesuvahendiga leiges vees. Jäta sall vette vähemalt 30 minutiks, siis loputa, nõruta ja vajuta suure saunalina sisse keeratuna kuivemaks. Seejärel kinnita sall raamile, mina kasutan penoplastiplaate ja nõöpnõelu (kindlasti roostevabad!).

Kui sall on täielikult kuivanud, võta see raamilt maha ja heegelda servad vähikäigul üle.

- + servasilm
- I parempidi
- O õhksilm
- X 2 pp kokku
- X 2 pp ületõstmisega kokku
- Q kasvata 1 juurde

Kevadrohelised vitamiinipommid

Toidud valmistas Kuressaare ametikooli 4. kursuse kokaõpilane Kai Koovisk, juhendas kutseõpetaja Irina Arhipova.

Fotod Taavi Tuisik

KEVADINE REDISESALAT (ühele)

- 50 g värvilisi rediseid
- 2 suurt peotäit spinatit
- peotäis kultuurjõhvikaid
- 100 g greipi
- 1 suur apelsin
- 120 g granaatõuna
- 70 g fetajuustu
- 20 ml külmpressitud mandliõli
- soola, suhkrut
- väiksem peotäis värsket koriandrit

HEA TEADA:
Greip on väga hea
rasvapõletaja, redis kevadise
salati juures lihtsalt asendamatu!
Võimalusel kasuta erivärvilisi
rediseid, saad veelgi
kirjuma salati.

Valmista salat:

- Viiluta redised õhukeseks ning pane kuni serveerimiseni jäävette.
- Koori greip ja pool apelsini ning tükelda.
- Puhasta granaatõun ning eemalda seemned.
- Tükelda fetajuust kuubikuteks, poolita jõhvikad.

Valmista kaste:

- Sega poole apelsini mahl, mandliõli, värsked koriandrilehed ja maitseained.
- Purusta saumikseriga ilusa rohelise kastme tekkimiseni.
- Kontrolli maitset. Kes soovib veidi särtsakamat kastet, võib lisada ka veidi tšillit.

Serveeri:

- Sega spinat õrnalt vähese kastmega kokku.
- Aseta kõik komponendid kihiti taldrikule.
- Kõige peale pane granaatõunaseemned.
- Lase hea maitsta!

HEA TEADA:
Spinat on erakordselt
rikkaliku toiteväärtusega,
selles on hea tervise tagamiseks
kõike: vitamiine, mineraale,
aktiivseid ühendeid ja
orgaanilisi happeid.

PAPRIKA-BASIILIKUMUFFINID

Hernejahu ja basiilik annavad muffinitele ilusa kevadiselt rohelise värvuse. Maheda maitsega muffinid sobivad hästi näiteks toorjuustu või pasteediga. Kes soovib toekamaid muffineid, võib lisada veidi praetud peekonikuubikuid või juustu.

65 g nisujahu

65 g hernejahu

1 tl küpsetuspulbrit

0,5 tl soola

korralik peotäis basiilikulehti

1,25 dl piima

1 muna

35 g paprikat

20 g võid

- Tükelda paprika väikesteks kuubikuteks.
- Sega omavahel jahud, küpsetuspulber ja sool.
- Teises kausis sega kokku piim, muna ja sulatatud või.
- Lisa jahusegu hoolikalt segades piima-munasegule.
- Sega juurde tükeldatud paprika ja hakitud basiilikulehed.
- Jaga segu vormidesse ning küpseta 200kraadises ahjus 20 minutit.

HEA TEADA:
Hernejahu aitab korrastada närvisüsteemi, tugevdada mälu ning südamegevust, stimuleerida ainevahetust, pidurdada veresoonte lupjumist ning ennetada vähktõbe.

NÕGESE-NAADISMUUTI

Rohelist vitamiinidest pungil smuutit juues tunned, kuidas tervis tuleb ja talvest räsitud organism saab kosutust!

- **peotäis noori nõgeselehti**
- **peotäis naati**
- **1 greip**
- **3 banaan**
- **3 kiivit**
- **peotäis spinatit**
- **klaasitäis jääd või jäävett**

- Koori greip, banaan ja kiivi ning pane kannmikserisse.
- Lisa nõgeselehed, naat, spinat ja jäävesi.
- Püreeri ja serveeri!

HEA TEADA:
Nõges on kevadine esimene energiaallikas, mida loodus meile pakub. Rahvatarkus õpetab, et nõges võtab väsimuse, kõhuvalu ja veepaistetuse, vähendab ja peatab verejooksu, leevendab suhkruhaiguse nähte.

Eestis on läbi sajandite uhkeid sokke ja sukki kootud – ilusaid valgeid ja kirevaid kirjatuid, vägevaid vikleid ja peenikesi pitse. Tundub üllatav, aga isegi sokikanda on tehtud kümnetel eri moodustel.

ÕPI SOKKE KUDUMA EESTI MOODI!

- Rohkem kui 200 soki-, suka- ja säärisemustrit igast Eestimaa nurgast
- Suur valik kanna ja otsa kudumise viise
- Põhjalikud õpetused parajate ja ilusate sokkide ja sukkade kudumiseks

„Eesti silmuskudumine 2. Sukad ja sokid“

autor Anu Pink
384 lk

„Eesti silmuskudumine 1. Tavad ja tehnikad“

autorid Anu Pink, Siiri Reimann,
Kristi Jõeeste
312 lk

Saadaval Saara Kirjastuse veebipoes www.saara.ee ja raamatukauplustes

SUUR EESTI RAAMATUKLUBI KUTSUB!

Suur Eesti Raamatuklubi on suurim raamatuklubi Eestis, mis ühendab rohkem kui 20 000 raamatusõpra. Pakume oma klubi liikmetele usaldusväärseid teatmeteoseid, haaravaid aja- ja elulooraamatuid, moodsat ilukirjandust, taasavastatud klassikat ja köitvaid ajaviiteromaane. Klubiliikmena saad iga kuu tasuta ajakirja, mitmeid soodustusi ning osaleda toredatel reisidel ja klubiüritustel.

Ootame Sind ühinema Suure Eesti Raamatuklubiga!

MILLEKS LIITUDA?

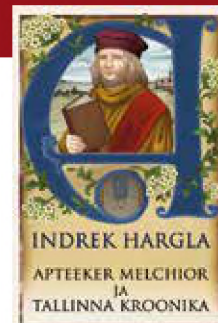
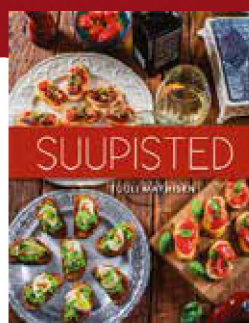
- Soodsamad hinnad kui raamatupoes
- Igakuine klubiraamat vähemalt 25% soodsam
- Igakuised eripakkumised vähemalt 50% soodsamalt
- Kord kuus tasuta raamatuajakiri
- Mugav võimalus kodunt väljumata raamatuid tellida

LIITUMINE ON LIHTNE JA MUGAV:

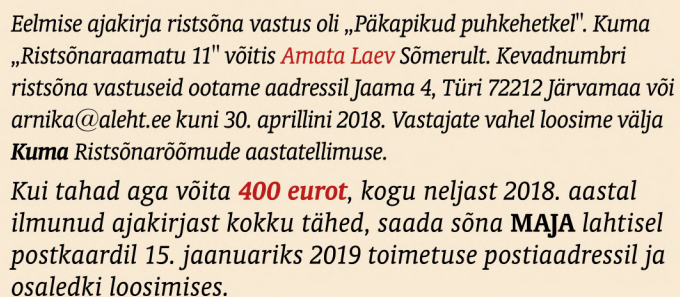
- Liitu internetis www.serk.ee
- Helista telefonil 646 0218
- Saada e-kiri raamatuklubi@serk.ee

**LIITU MEIEGA
NÜÜD JA SAAD
KINGITUSEKS
VÄÄRT RAAMATU:**

A photograph showing three black trays of seedlings in white pots, arranged on a windowsill. The seedlings are in various stages of growth, with some showing more developed leaves than others. The trays are filled with dark soil, and the plants are spaced out within each tray.

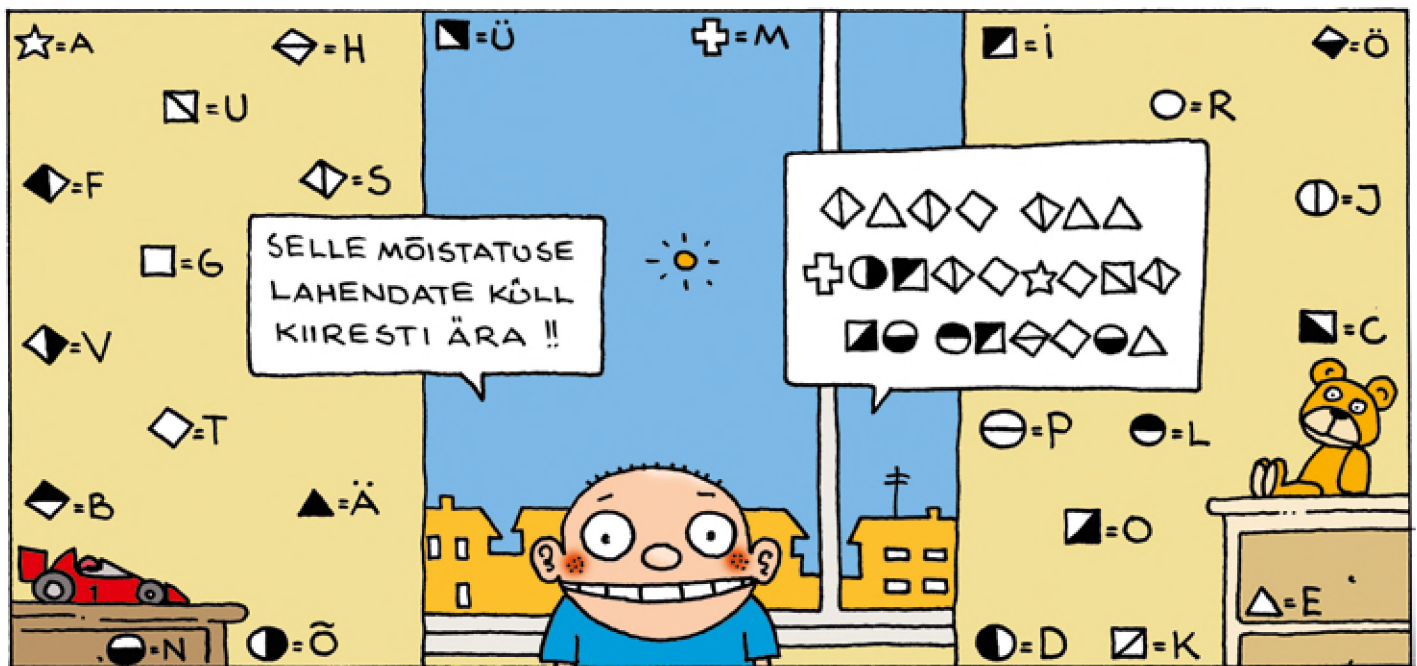
OOTAMATU KEVAD

Jaanus Vaiksoo

Kevad tuli õige vaikselt, ilmus äkki aeda.
 Kedagi ei olnud kodus – kust nad võisid teada!
 Lasi liugu hangest alla, otse külma vette.
 Oleks ikka võinud öelda mõne päeva ette!
 Oleks küpsetanud kringlit, moosipirukaid ja torti,
 oleks keetnud teed ja kohvi, marjajooke mitut sorti.
 Nüüd on aed täis sinililli (nagu enne pühi),
 linnulaulu, päiksepaistet, aga ... kõht on tühi.

Pildi joonistas Ülle Kuidkepp

Pildi joonistas INTS

Elmise lastemõistatuse vastus oli JÄNES. Loosi tahtel võitis auhinna Saastane **Henri Truusa** Jõgevamaalt.

Uue mõistatuse vastuseid ootame aadressil aadressil Jaama 4, Türi, 72212 Järvamaa
 või arnika@aleht.ee kuni 30. aprillini 2018. Auhinnaks on lasteraamat kirjastuselt Varrak.

VARRAK

Millest alustada korteriühistu moodustamist?

Vastab Eesti korteriühistute liidu lõuna regiooni esinduse juhataja Dagmar Mattiisen

Mis ajast peavad olema loodud korteriühistud kõigis kortermajades? Miks see on vajalik?

Korteriühistud on moodustatud otsustuskorras alates 1.01.2018. Seaduse andja moodustab ühistud, s.t juriidilised isikud, et oleks alati teada, kes on lepingulistes suhetes osapooled. Seni kehtinud ühisustes ei olnud tihti selge, kes on lepingud sõlminud ja kas tal olid selleks ka olemas teiste omanike volitused, näiteks on leping veefirmaga juba lahkunud omaniku nimel jne.

Millest alustada korteriühistu moodustamist?

Kuna ühistud on juba moodustatud, veenduge äriregistris, sisestades oma elamu aadressi, kas registrikood on olemas. Kui registrikood on olemas ja omanikud ei soovi oma elamut kõik ühiselt esindada, siis tuleks koostada põhikirja projekt ning kokku kutsuda üldkoosolek (koosolek on otsustusvõimeline, kui seal on esindatud rohkem kui 50% omanikest, kellele kuulub rohkem kui 50% kaasomandist). Võtke vastu põhikiri, valige juhatus ja vajadusel ka revident, määrake reservkapitali suurus, tasumise aeg, otsustage remondi-, hooldus- ja haldusfondi maksete suurus ning esitage põhikiri ja juhatuse liikmed äriregistrisse.

Maal on teatavasti ka palju nelja, kuue ja kaheksa korteriga elumaju. Kas sellistes väikestes majades kehtivad ühistu majandamisel samad reeglid kui üle 60 korteriga korrusmajades või on erisusi?

Kuni 10 korteriga elamus ei pea olema juhatus (sel juhul esindavad omanikud elamut kõik koos) ega põhikirja. Raamatupidamine võib olla kassapõhine, majandusaasta aruandeid ei pea esitama.

Kui näiteks 12 korteriga elumaja nelja korteri omanikud elavad ja töötavad välismaal, ei saa koosolekul osaleda või on kommunaalkulude eest võlgu, kuidas siis tegutseda?

Kui omanik ei saa ise üldkoosolekul osaleda, siis võib ta kedagi volitada ennast esindama. Volitada võib keda iganes ja volikiri võib olla kas digiallkirjastatud või lihtkirjalik. Võlgnikega tegeletakse olenemata nende asukohast ikka ühtmoodi: maksekäsu kiirmenetlust rakendades või alगतades kohtumenetlust.

Teine variant on, et osa korteritest on nn munitsipaal-korterid, kuuluvad vallavalitsusele ja üüratakse elanikele välja. Kuidas moodustada ühistut sellisel juhul?

Kehtiva seaduse järgi annab üks korteriomand ühe hääle, olenemata sellest, kas omanik on füüsiline või juriidiline isik, näiteks kohalik omavalitsus. KOVil on samasugused õigused ja kohustused nagu teistelgi omanikel.

Millist abi korteriühistutele annab Eesti korteriühistute liit?

EKÜL võib abistada põhikirja projekti koostamisel, üldkoosoleku korraldamisel ja läbiviimisel, nõustab omanikke ja juhatusi, õpetab ja kooolitab nii omanikke, revidente, raamatupidajaid kui ka juhatuse liikmeid.

Kuna me oleme tavaline MTÜ ja meil ei ole riiklikku toetust, siis on teenused tasulised. Oma liikmetele (liikmemaks on 0,35 eurot korteri kohta kuus) on soodustused kõikidele teenustele.

Korraldame infopäevi, vastame kirjadele ja vastame küsimustele ka telefoni teel.

KÜLVI- JA PIKEERIMISMULD

*Sisaldab liiva ja eriväetist
juurestiku tekkeks!*

*Jälgi kampaaniaid:
Maksimarketites,
Konsumites ja
hästivarustatud
kauplustes.*

Sest iga sõna
on oluline!

KUULDEAPARAADID.EE

- **LÜHIKESED**
järjekorrad vastuvõtule!
- **TASUTA**
kuulmisuuringud!
- **PARIMAD**
aparaadid!

Kuuldeaparaadid OÜ pakub kuuldeaparaatide konsultatsiooni, paigaldust ja tasuta kuulmisuuringuid patsientidele seitsmes uues kuulmiskeskuses Tallinnas, Tartus, Pärnus, Narvas, Rakveres, Viljandis ja Paides. Väljastame aparate ka Sotsiaalkindlustusameti (SKA) toetusega isikliku abivahendi kaardi alusel.

Pakume patsientidele vajadusel **12 kuud järelmaksu 0% intressiga**. Lühikesed järjekorrad, parimad aparaadid, professionaalne paigaldus. Broneeri tasuta konsultatsioon meie kodulehel **kuuldeaparaadid.ee** või telefoni teel.

TALLINN

Pärnu mnt 139 E/2, 2. korrus
Telefon: **53 011 529**
Tallinn@kuuldeaparaadid.ee

TARTU

Ülikooli 8
Telefon: **53 807 287**
Tartu@kuuldeaparaadid.ee

PÄRNU

Jannseni 7a, Ülejõe Tervisekeskus
Telefon: **53 011 529**
Parnu@kuuldeaparaadid.ee

NARVA

OÜ Narva kliinik, Aasa 4
Telefon: **356 8899**
Narva@narvakliinik.ee

RAKVERE

Tuleviku 4, Dr. Tiina Pruler-Ild ruumides
Telefon: **324 3253**
Rakvere@kuuldeaparaadid.ee

VILJANDI

Viljandi Tervisekeskus kab. 303, Turu 10
Telefon: **433 3783**
Viljandi@kuuldeaparaadid.ee

PAIDE

AS Järvamaa Haigla, kab. 412, Tiigi 8
Telefon: **53 011 529**
Paide@kuuldeaparaadid.ee